

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Kader ASLAN

TÜRKİYE’DE LGBT OLMAK: AYRIMCILIK, ŞİDDET, MEMNUNİYET ÜÇGENİNDE
KESİT VERİ ANALİZİ

Ekonometri Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2020

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Kader ASLAN

TÜRKİYE’DE LGBT OLMAK: AYRIMCILIK, ŞİDDET, MEMNUNİYET ÜÇGENİNDE
KESİT VERİ ANALİZİ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem DEMİR

Ekonometri Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2020

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Kader ASLAN' ın bu çalışması, jürimiz tarafından Ekonometri Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Dr. Öğr. Üyesi Ayça BÜYÜKYILMAZ ERCAN (İmza)

Üye (Danışmanı) : Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem DEMİR (İmza)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi M. Hanifi VAN (İmza)

Tez Başlığı: Türkiye’de LGBT Olmak: Ayrımcılık, Şiddet, Memnuniyet Üçgeninde Kesit Veri Analizi
--

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 14/05/2020

Mezuniyet Tarihi : 11/06/2020

Prof. Dr. İhsan BULUT
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Türkiye’de LGBT Olmak: Ayrımcılık, Şiddet, Memnuniyet Üçgeninde Kesit Veri Analizi” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

Kader ASLAN

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Kader ASLAN
Öğrenci Numarası	20165244005
Enstitü Ana Bilim Dalı	Ekonometri
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans () Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem DEMİR
Tez Başlığı	Türkiye’de LGBT Olmak: Ayrımcılık, Şiddet, Memnuniyet Üçgeninde Kesit Veri Analizi
Turnitin Ödev Numarası	1240393596

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 78 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 17/04/2020 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları’nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç %11

alıntılar dahil % 12’dir.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(x) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu’nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu’nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları’nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

17/04/2020

Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem DEMİR

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLER LİSTESİ.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	v
KISALTMALAR LİSTESİ	vi
ÖZET.....	vii
SUMMARY	viii
TEŞEKKÜR.....	ix
ÖNSÖZ.....	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM TÜRKİYE'DE LGBT

1.1. Tanımlar.....	4
1.1.1. Cinsiyet	4
1.1.2. Biyolojik Cinsiyet.....	5
1.1.3. Toplumsal cinsiyet.....	5
1.1.4. Toplumsal Cinsiyet Rolü.....	6
1.1.5. Cinsel Kimlik.....	6
1.1.6. Cinsel Yönelim.....	6
1.1.7. Eşcinsel	7
1.1.8. Heteroseksüel	7
1.1.9. Gey.....	8
1.1.10. Lezbiyen.....	8
1.1.11. Biseksüellik	8
1.1.13. Travesti.....	9
1.1.14. Transfobi	9
1.1.15. Bifobi.....	9
1.1.16. Homofobi	10
1.1.17. LGBT	11
1.2. Eşcinselliğin Tarihi.....	11
1.2.1. Türkiye’de Eşcinselliğin Tarihi	12

1.3.	Türkiye’de LGBT Hareketi	12
1.4.	LGBT Bireylerinin Ayrımcılık Yaşadıkları Alanlar	14
1.4.1.	Eğitimde LGBT	14
1.4.2.	Sağlıkta LGBT	14
1.4.3.	Hukukta LGBT	16
1.4.4.	İş Hayatında LGBT	17
1.4.5.	Sosyal Yaşamda LGBT	18
1.5.	LGBT Bireylerine Şiddet	19
1.6.	LGBT Bireylerinde Memnuniyet	20
1.7.	Literatür Araştırması	21

İKİNCİ BÖLÜM

EKONOMETRİK YÖNTEM

2.1.	Logit Model	25
2.2.	Multinomial Logit Model	26
2.3.	MNLM Yorumlama	28
2.3.1.	Marjinal Etki	28
2.3.2.	Kesikli Değişim	29
2.3.3.	Odds Oranı	30
2.4.	İlgisiz Alternatiflerin Bağımsızlığı (Independet of Irrelevant Alternatives: IIA)	30
2.5.	Katsayıların Hipotez testi	32
2.5.1.	Etkisiz Değişken Testi	32
2.5.2.	Bağımlı Kategori Testi	32
2.6.	Multinomial Logit Modelin Maksimum Olabilirlik İle Tahmini	32

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VERİ VE BULGULAR

3.1.	Logit Model: Fiziksel Şiddet ve Psikolojik Şiddet	36
3.1.1.	Tanımlayıcı İstatistikler	36
3.1.2.	Tahmin Sonuçları	37
3.1.3.	Marjinal Etkiler	38
3.2.	Logit Model: LGBT Bireylerinin Türkiye’de Yaşamaktan Memnuniyeti	40
3.2.1.	Tanımlayıcı İstatistikler	40

3.2.2. Tahmin Sonuçları.....	41
3.2.3. Marjinal Ekiler.....	42
3.3. Logit Model: LBGT Bireylerinin Sosyal Yaşamdaki Yerlerinden Memnuniyeti	43
3.3.1. Tanımlayıcı İstatistikler	43
3.3.2. Tahmin Sonuçları.....	44
3.3.3. Marjinal Etkiler.....	45
3.4. Logit Model: LGBT Bireylerinin İşyerinden Memnuniyeti	46
3.4.1. Tanımlayıcı İstatistikler	46
3.4.2. Tahmin Sonuçları.....	47
3.4.3. Marjinal Etkiler.....	48
3.5. Multinomial Logit Model: Ayrımcılık Alanları	49
3.5.1. Tanımlayıcı İstatistikler	49
3.5.2. Tahmin Sonuçları.....	52
SONUÇ	54
KAYNAKÇA	56
ÖZGEÇMİŞ.....	56

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2. 1. Lojistik Dağılım Fonksiyonu.....	27
Şekil 3. 1. Ayrımcılık Alanlarının Nüfus Gruplarındaki Dağılımı	50
Şekil 3. 2. Ayrımcılık Alanlarının Yaş Gruplarındaki Dağılımı	51
Şekil 3. 3. Ayrımcılık Alanlarının Eğitim Durumundaki Dağılımı	51

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 3. 1. Fiziksel Şiddet ve Psikolojik Şiddet Frekans Dağılımları	36
Tablo 3. 2. Fiziksel ve Psikolojik Şiddet Analiz Sonuçları.....	37
Tablo 3. 3. Fiziksel Şiddet ve Psikolojik Şiddet İçin Marjinal Etkiler	39
Tablo 3. 4. Türkiye’de Yaşamaktan Memnuniyet Frekans Dağılımları	40
Tablo 3. 5. Türkiye’de Yaşamaktan Memnuniyet Modelinin Odds Oranlarına Göre Tahmin Sonuçları.....	41
Tablo 3. 6. Türkiye’de Yaşamaktan Memnuniyet Modelinin Marjinal Etkilere Göre Tahmin Sonuçları.....	42
Tablo 3. 7. Sosyal Yaşamdaki Yerinden Memnuniyete Göre Frekans Dağılımları	43
Tablo 3. 8. Sosyal Yaşamdaki Yerinden Memnuniyet Modelinin Odds Oranlarına Göre Tahmin Sonuçları.....	44
Tablo 3. 9. Sosyal Yaşamdaki Yerinden Memnuniyet Modelinin Marjinal Etkilere Göre Tahmin Sonuçları.....	45
Tablo 3. 10. İşyerinden Memnuniyete Göre Frekans Dağılımları.....	46
Tablo 3. 11. İş Yerinden Memnuniyet Modelinin Odds Oranlarına Göre Tahmin Sonuçları ..	47
Tablo 3. 12. İşyerinden Memnuniyet Modelinin Marjinal Etkilere Göre Tahmin Sonuçları ..	48
Tablo 3. 13. Ayrımcılık Alanlarına Göre Frekans Dağılımları	49
Tablo 3. 14. Ayrımcılık Alanlarının Multinomial Logit Tahmin Sonuçları	52

KISALTMALAR LİSTESİ

DOM	Doğrusal Olasılık Modeli
DSM	Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatiksel El Kitabı
EKK	En Küçük Kareler Yöntemi
GLBT	Gey, Lezbiyen, Biseksüel, Transseksüel
HALEGA	Hacettepe Lezbiyen, Gey Topluluğu
IIA	İlgisiz Alternatiflerin Bağımsızlığı
ILGA	Uluslararası Lezbiyen ve Gey Derneği
LEGATO	Lezbiyen, Gey Topluluğu
LGB	Lezbiyen, Gey, Biseksüel
LGBT	Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transseksüel
LGBTİ	Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transseksüel, İnterseks
LGBTT	Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transseksüel, Travesti
LGBTQ	Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transseksüel, Queer
MANOVA	Birden Çok Bağımlı Değişkenin Olduğu EKK Regresyonu
MNLM	Multinomial Logit Model
ODDS	Göreceli Risk Oranı
ODTÜ	Ortadoğu Teknik Üniversitesi
TDK	Türk Dil Kurumu

ÖZET

Ayrımcılık olgusu yüzyıllardır varlığını sürdürmektedir. Dil, din, ırk, cinsiyet, cinsel kimlik, cinsel yönelim ve daha birçok nedenden dolayı bireyler hayatlarının bir noktasında ayrımcılık ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu çalışmada cinsel kimlik ve cinsel yönelimlerinden dolayı eğitim, sosyal, hukuk, iş ve sağlık olmak üzere daha birçok alanda ayrımcılık ile sürekli mücadele etmek zorunda kalan LGBT bireyleri üzerinde çalışılmıştır. Türkiye’deki LGBT bireylerinin başta farklı alanlarında yaşadıkları ayrımcılığı olmak üzere, maruz kaldıkları fiziksel ve psikolojik şiddeti ve ayrıca yine farklı alanlardaki yaşam memnuniyetlerini etkileyen faktörleri belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada logit model ve multinominal logit model yaklaşımı kullanılmıştır. Bu amaç doğrultusunda LGBT bireylerine online anket uygulanmıştır.

LGBT bireylerine yönelik şiddetin analiz edildiği logit model tahminleri sonucunda; bireylerin eğitim seviyesinin artması ile fiziksel şiddete maruz kalma olasılıkları azalırken, yaşlarının ilerlemesi ile birlikte hem fiziksel hem de psikolojik şiddete maruz kalma olasılıklarının arttığı görülmüştür. Bunun ile birlikte LGBT bireylerinin baskı altında hissetmemeleri fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kalma olasılığını arttıran bir faktör iken, bireylerin oturduğu semtte ve evinde güvende hissetmemeleri ise fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kalma olasılığını azaltan faktör olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu bireylerin yaşam memnuniyetinin analiz edildiği logit model tahminleri sonucunda; LGBT bireylerinin eğitim seviyelerinin artması, baskı altında hissetmemeleri ve fiziksel şiddete maruz kalmamaları, yaşam memnuniyetlerini arttıran faktörler olduğu sonucu elde edilmiştir. LGBT bireylerinin oturduğu semtten ve arkadaşları ile olan ilişkilerinden memnun olmamalarının, sosyal yaşamdaki yerlerinden memnun olmalarına engel olmadığı, mesleklerinden ve iş arkadaşları ile olan ilişkilerinden memnun olmayanların ise buna rağmen işyerlerinden memnun olduğu saptanmıştır. LGBT bireylerinin farklı alanlarda yaşadıkları ayrımcılığın analiz edildiği multinomial logit model tahminleri sonucunda, LGBT bireylerinin yaşlarının ve eğitim seviyelerinin ilerlemesi ile birlikte sağlık hayatlarında daha fazla ayrımcılıkla karşılaşmaktayken, iş hayatlarında ise yaşlarının ilerlemesi ile birlikte daha az ayrımcılıkla karşılaştıkları ortaya çıkmıştır. Diğer sonuçlara benzer şekilde LGBT bireylerinin baskıyı hissetmeden yaşamaları, sağlık hayatlarında ayrımcılığa maruz kalma olasılığını arttırdığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: LGBT, Ayrımcılık, Memnuniyet, Logit Model, Multinominal Logit Model.

SUMMARY

LGBT TURKEY TO BE: DISCRIMINATION, VIOLENCE, TRIANGULAR SECTION DATA ANALYSIS IN SATISFACTION

The phenomenon of discrimination has existed for centuries. Individuals face discrimination at some point in their lives due to language, religion, race, gender, sexual identity, sexual orientation and many other reasons. In this study, LGBT individuals who have to struggle against discrimination in many other fields such as education, social, law, work and health because of their sexual identity and sexual orientation have been studied. Including discrimination they experience in different fields particularly of LGBT individuals in Turkey, they are exposed to physical and psychological violence, as well logit model and multinomial logit model approach in this study also aimed to emerge factors that affect life satisfaction in different fields are used. For this purpose, online questionnaires were applied to individuals.

As a result of logit model estimations, where the violence against LGBT individuals is analyzed; It has been observed that increasing the education level of individuals decreases the possibility of exposure to physical violence, while their aging increases the probability of exposure to both physical and psychological violence. In addition, the fact that LGBT individuals do not feel under pressure is a factor that increases the probability of exposure to physical and psychological violence, while the fact that individuals do not feel safe in the neighborhood and home where they live has emerged as a factor that reduces the possibility of exposure to physical and psychological violence. In addition, as a result of the logit model estimates in which the life satisfaction of these individuals are analyzed; It has been concluded that LGBT individuals' education levels increase, they do not feel under pressure and are not exposed to physical violence are factors that increase their life satisfaction. It was determined that the fact that LGBT individuals are not satisfied with their neighborhood and their relations with their friends does not prevent them from being satisfied with their place in social life, and those who are not satisfied with their profession and their colleagues are still satisfied with their workplaces. As a result of the multinomial logit model estimates in which LGBT individuals discrimination in different areas, it has been revealed that while LGBT individuals experience more discrimination in their healthcare life with the advancement of their ages and education levels, they encounter less discrimination with their age. Similar to other results, it was found that LGBT individuals living without feeling pressure increased the possibility of discrimination in their health lives.

Keywords: LGBT, Discrimination, Satisfaction, Logit Model, Multinomial Logit Model.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmada bana bilgi birikim ve deneyimlerini aktaran her koşulda manevi desteğini esirgemeyen danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem DEMİR' e teşekkürü borç bilirim.

Ayrıca her koşulda yanımda olan, asla vazgeçmeme izin vermeyen yol arkadaşım Fatih ÖZDEMİR' e, maddi ve manevi hiçbir desteğini esirgemedi özlem dolu bu süreçte bana destek olan biricik babam Sedrettin ASLAN' a, canım annem Sadegül ASLAN' a ve tabi ki can kardeşlerim Müzeyyen ASLAN YÜCEL ve Çiçek ERDOĞAN' a teşekkür ederim.

Kader ASLAN

Antalya, 2020

ÖNSÖZ

LGBT bireylerinin, hayatlarının her döneminde ayrımcılığa maruz kaldığı açık bir şekilde ortadadır. LGBT bireyleri, eğitim hayatlarında öğretmen ve arkadaşları tarafından dışlanmaları, sağlık hayatında sağlık çalışanları tarafından dışlanmaları, hukuk alanında koruyucu yasaların bulunmaması veya herhangi bir şikayetleri söz konusu olduğu durumda bir sonuca ulaşamamaları, sosyal yaşamda sürekli ötekileştirilmeleri, iş hayatında ya iş bulamama ya da bulduğu işte kendini saklamak zorunda kalmaları ve daha da kötüsü seks işçiliğine itilmeleri gibi kötü sonuçlar ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Karşılaştıkları bu olumsuz davranış ve tutumlar nedeni ile fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kaldıkları da bilinen bir diğer gerçektir. Öte yandan sürekli şiddete, ötekileştirilmeye maruz kalan LGBT bireylerinin yaşam memnuniyetleri de göz ardı edilmektedir. Bu nedenle çalışmada, Türkiye’de yaşayan LGBT bireylerine anket uygulanarak hangi alanlarda, hangi durumlarda ayrımcılığa maruz kaldıkları araştırılmış, maruz kaldıkları ayrımcılığı ve şiddeti nelerin etkilediği ve ayrıca yaşam memnuniyetlerini nelerin belirlediği incelenmiştir.

Elde edilen bulgular sonucunda, LGBT bireylerinin yaşları ve eğitim durumlarının ilerlemesi ile birlikte fiziksel şiddete ve psikolojik şiddete maruz kalma olasılıkları artmaktadır. Bireylerin evinde ve oturduğu çevrede güvende hissetmemeleri, dolayısı ile kendilerini korumaya yönelik önlemler alması fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kalma olasılıklarını azaltırken, bireylerin baskı altında hissetmemeleri de fiziksel veya psikolojik şiddete maruz kalmalarını arttırmaktadır. Bu bireylerin fiziksel şiddete maruz kalmamaları ile baskı altında hissetmemeleri durumunda yaşam memnuniyetlerinin arttığı, ilginç olarak da arkadaşları ile olan ilişkilerinden ve oturulan semtten memnun olmamalarının sosyal yaşamdaki yerlerinden memnun olmalarına engel olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. İş arkadaşlarından memnun olmayan ve mesleklerinden memnun olmayan bireylerin çarpıcı bir şekilde iş yerlerinden memnun olduğu sonucu elde edilmiştir. Multinomial logit modelde, ikili karşılaştırmalar sonucunda iş ve sağlık alanlarında, eğitim alanına göre LGBT bireylerinin eğitim seviyelerinin artması, yaşlarının ilerlemesi, güvende ve baskı altında hissetmediklerinde daha fazla ayrımcılığa maruz kalmalarını etkilediği ortaya çıkmıştır.

Kader ASLAN

Antalya, 2020

GİRİŞ

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, tüm insanları eşit haklara sahip bireyler olarak tanımlamıştır. Bu bağlamda bireyleri; ırk, dil, din, cinsiyet, cinsel kimlik ve cinsel yönelim bakımından ötekileştirmek temel insan haklarının ihlalidir. Bu bağlamda çalışmada üzerinde durulan, LGBT bireylerinin cinsel kimlik ve cinsel yönelimleri nedeni ile yaşadıkları ayrımcılık, şiddet (fiziksel-psikolojik) ve yaşam memnuniyetidir.

Tarih boyunca hiçbir toplumda, lezbiyen, gey, biseksüel ve transseksüel (LGBT) bireyler cinsel çeşitliliğin bir parçası olarak kabul edilmemiştir. Toplumların oluşma sürecindeki normatif yapı, heteroseksüelliği ve ikili cinsiyeti bir norm olarak kabul ederken, cinsel kimlik ve cinsel yönelimi farklı olan bireyleri hastalıklı, sapkın ve marjinal olarak nitelendirmektedir. LGBT bireylerine karşı bu toplumsal tutum ile birlikte bu bireyleri cinsel kimlik ve cinsel yönelim temelli ayrımcılığa karşı koruyan yasaların olmaması, LGBT bireylerini toplumsal hayat pratikleri içinde ayrımcılık, ötekileştirme, damgalama, önyargı ve birçok olumsuz davranış formlarına karşı savunmasız bırakmaktadır.

LGBT bireylerinin cinsel kimlik ve cinsel yönelimleri nedeni ile yaşadıkları olumsuz davranış ve tutumlar sıklıkla şiddete dönüşmektedir. Bireyler günlük yaşamın içerisinde, otobüste, okulda, hastanede, alışveriş merkezinde, markette ve daha birçok alanda cinsel kimlik ve cinsel yönelimlerinden dolayı psikolojik veya fiziksel şiddete maruz kalmaktadırlar. Yaşadıkları psikolojik şiddet; bazen bakış ve jestlerle, bazen hakaret, bazen mobing ve bazen de hizmet alamamakla karşılarına çıkmaktadır. LGBT bireylerinin yaşadıkları psikolojik şiddet, toplumla bütünleşmesine engel olmakta ve bireylerde derin ruhsal hasarlara yol açabilmektedir. Bu da bireyleri depresyona, yalnızlaşmaya, toplumdan soyutlanmaya, umutsuz ve çaresiz hissetmeye, özgüven eksikliğine, korkuya ve kırılgan bir kimliğe bürünmelerine hatta intihara kadar sürükleyebilmektedir. Maruz kaldıkları psikolojik şiddet, fiziksel şiddete dönüştüğünde ise bireylerde onarılmayacak hasarlara neden olmaktadır. LGBT bireyleri, maruz kaldıkları fiziksel şiddet nedeni ile yasal yollara başvurmakta fakat başvuruları ya bir sonuca ulaşmamakta ya da korkutularak vazgeçirilmektedirler. Bu da LGBT bireylerini, cinsel kimlik ve cinsel yönelimleri nedeni ile ilgili koruyucu yasaların bulunmaması, şiddetin karşısında savunmasız bırakmaktadır. Bireylerin savunmasız bırakılması korkarak yaşamalarına, güven duygularının zedelenmesine, evlerinden ve işlerinden olmalarına ve daha birçok duruma sebep olmaktadır. Öte yandan yaşadıkları fiziksel şiddet, hayatlarının ellerinden alınmasına, nefret cinayetlerine kurban gitmelerine kadar varabilmektedir.

Bireylerin yaşam memnuniyetlerini etkileyen eğitim, gelir, sağlık düzeyleri, sosyal ilişkiler, aile ilişkileri, meslekleri ve daha birçok faktör olduğu bilinmektedir. Bu faktörler LGBT bireyleri için değişiklik göstermektedir. Cinsel kimlik ve cinsel yönelimleri nedeni ile eğitim hayatları sıklıkla engellendiği, iş bulamadığı veya buldukları işlerde düşük ücretle çalıştığı ve mevcut işlerinden çıkarılmaya zorlandığı, aile ve sosyal ilişkilerinde sıklıkla ayrımcılık ve şiddet yaşadığı, sağlık hizmetlerine erişimde sorun yaşadığı ve diğer bütün normatif yapı içerisinde sürekli mücadele etmek zorunda kaldıkları dolayısı ile bireylerin yaşam memnuniyetleri de bu faktörlere bağlı olmaktadır. LGBT bireylerinin maruz kaldıkları tüm bu olumsuz davranış formları dikkate alındığında ise yaşam memnuniyetlerinin göz ardı edildiği açık bir şekilde ortadadır. LGBT bireylerinin yaşadıkları bu olumsuz davranış ve tutumlar dolayısı ile yaşam memnuniyetlerini negatif yönde etkilemektedir. Tüm bunlarla mücadele etmek zorunda kalan bir bireyin yaşamdan memnun olması beklenilmemelidir. Bir bireyin memnuniyeti, toplumun memnuniyetidir. Dolayısı ile azınlık bir grubun memnuniyetsizliği de toplumun memnuniyetsizliğidir.

Birinci bölümde cinsiyet, biyolojik cinsiyet, toplumsal cinsiyet, toplumsal cinsiyet rolü, cinsel kimlik, cinsel yönelim, eşcinsel, heteroseksüel, lezbiyen, gey, biseksüel, transseksüel, travesti, nefret suçu, homofobi, transfobi, bifaobi, Türkiye’de homofobi, LGBT kavramları teorik olarak ele alınmıştır. Eşcinselliğin tarihi ile Türkiye’de eşcinselliğin tarihi incelenmiş, ayrıca Türkiye’de LGBT hareketinin süreçlerinden bahsedilmiştir. Daha sonrasında LGBT bireylerinin sosyal, eğitim, iş, hukuk ve sağlık alanlarında yaşadıkları ayrımcılık, yaşamdan duydukları memnuniyet ve maruz kaldıkları şiddet anlatılmıştır.

İkinci bölüm, çalışmada uygulanan ekonometrik analizlerin kavramsal çerçevesinden oluşmaktadır. Bağımlı değişkenin iki kategorili (0-1) olması durumunda kullanılan logit model ve bağımlı değişkenin ikiden fazla bağımsız kategorili olması durumunda kullanılan multinominal logit model yaklaşımı ayrı ayrı incelenmiştir. Ardından her iki modele ait teorik yapı, varsayımları ve model yorumlamaları açıklanmıştır.

Üçüncü bölümde, online olarak uygulanan anket verileri kullanılarak ekonometrik analizler yapılmıştır. Bağımlı değişkenlerin iki kategoriden oluştuğu; fiziksel şiddet, psikolojik şiddet, Türkiye’de yaşamaktan memnuniyet, sosyal yaşamdaki yerlerinden memnuniyet, iş yerinden memnuniyet modelleri logit yaklaşımı ile tahmin edilmiştir. Modellerin geçerliliğinin sağlanabilmesi için çoklu bağlantı sorunu ve model spesifikasyon hatası varsayımları test edilmiştir. Multinominal logit model yaklaşımı ile analiz edilen ayrımcılık alanları; eğitim, sağlık, iş olmak üzere üç farklı kategoriden oluşmaktadır. Verilerin modele uygunluğu için IIA varsayımının geçerliliği Hausman Testi ile araştırılmıştır. Tahmin edilen modeller

erevesinde, elde edilen odds oranları ve marjinal etkiler yorumlanarak; Türkiye’de yaşıayan LGBT bireylerinin yaşadıkları sorunlara yönelik uygulanacak politikalara katkı sağlayacak sonuçlara ulaşılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE LGBT

1.1. Tanımlar

1.1.1. Cinsiyet

İngilizcede cinsiyet için “sex”, toplumsal cinsiyet için “gender” terimleri kullanılır (Dökmen, 2010: 17). Türkçede ise “cins” ve “cinsiyet” terimleri kullanılmaktadır. “Cins” biyolojik bakımdan dişi ve erkeği tanımlarken, cinsiyet ise bireyin sosyo-kültürel yönünü vurgulamaktadır. Ancak Türkçe de bu ayrımın sürekli yapılmadığı bazen ikisinin tek bir kavram gibi kullanıldığı görülmektedir (Türköne, 1995: 8). Bu yüzden Türkçede “cinsiyet” terimi hem biyolojik cinsiyeti hem de toplumsal cinsiyeti kapsayacak şekilde kullanır. Bunun sebebi insanların biyolojik cinsiyet ve toplumsal cinsiyeti bir bütün olarak algılamasından kaynaklanmaktadır (Dökmen, 2010: 19).

Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet terimlerinin birbirinden ayrılmasının sebebi anlamları üzerindeki tartışmalardır. Biyolojik yapının ve çevresel faktörlerin kadın erkek arasındaki farklar üzerindeki rolü, terimlerin anlamları üzerinde farklı görüşler ortaya çıkarmıştır. Bazıları biyolojiden kaynaklı olan farklılıklara “cinsiyet (sex)” toplumsal kültürden kaynaklanan farklılıklara ise “toplumsal cinsiyet (gender)” şeklinde ifade edilmesini uygun bulurken, ayrı nedenler olarak ele alınmasının doğru olmadığını, kadın ve erkek arasındaki farkın her ikisinden de kaynaklandığını savunanlarda vardır. Bu durum cinsiyet ve toplumsal cinsiyet terimlerinin bazı durumlar da aynı anlamı verecek şeklinde birbirinin yerine kullanılmasına yol açmaktadır (Dökmen, 2010: 18).

Genel anlamda yaygın olarak kullanılan tanım ise cinsiyet (sex) terimi, bireyleri kromozomlar, genital organlar ve fiziksel özelliklerine göre kadın veya erkek olduğunu tanımlayan biyolojik yönleri ifade eder (Lindsey, 2015: 4). Buna bağlı olarak biyolojik sınıflandırma cinsiyeti, cinsel organı dikkate alarak bireyleri kadın ve erkek olarak iki kategoride tanımlar (West ve Zimmerman, 1987: 127).

Cinsiyetin cinsel organa bakılarak kadın ve erkek olarak ikili sınıflandırılması hala tartışılan bir konudur. Anne Fausto-Sterling, bireylerin cinsiyetlerinin iki sınıfa ayrılmasına karşı çıkar. Cinsiyet sadece iki sınıf olarak (kadın ya da erkek) nitelendirmenin doğru olmadığını dile getirir. Fausto-Sterling (1993), beş cinsiyet olduğunu; bunların kadın ve erkek, biyolojik yapıdan kaynaklı hem kadın hem erkek olanlar (hermaphrodites), erkeksi özellikleri baskın ama kadın olanlar (male pseudohermaphrodites), kadınsı özellikleri baskın ama erkek olanlar (female pseudohermaphrodites) olarak ayrıldığını belirtmiştir (F. Sterling, 2000: 19).

1.1.2. Biyolojik Cinsiyet

Biyolojik cinsiyet; anatomi, fizyoloji, genler ve hormonları kapsayan çok boyutlu bir biyolojik yapıdır (Johnson vd., 2007: 5).

Cinsiyet farkının temeli kromozomlara bağlıdır. Cinsiyeti belirleyen kromozom çifti X ve Y kromozomlarıdır. Cinsiyet kromozomları taşınması durumuna göre kadınlarda XX, erkeklerde ise XY şeklindedir (Lindsey, 2015: 31-32). Buna cinsiyet farklılığı denir. Cinsiyete bağlı olarak değişkenlik gösteren kromozomlar, cinsel organ ve hormonlar birincil cinsiyet farklılığı olarak adlandırılmaktadır. Vücut yapılarındaki farklılıklar, konuşma farklılıkları, göğüsler ve ses farklılıkları ise ikincil cinsiyet özelliklerine dayanan farklılıklardır. Bunlarda kadın ve erkekte kalıtıma bağlı olarak değişkenlik gösterebilmektedir (Dökmen, 2010: 24).

1.1.3. Toplumsal cinsiyet

Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet arasındaki ayrımı ilk 1968 tarihli “Sex and Gender (Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet)” adlı kitabında Robert Stoller kullanmıştır (Ecevit, 2011: 6; Derlek, 2005: 70). Ann Oakley (1972) ise sosyolojik bağlamda toplumsal cinsiyet kavramını kullanarak cinsiyetin (sex) erkek ve kadın arasındaki biyolojik farklılığı ifade ettiğini, toplumsal cinsiyet (gender) in ise “erkek” ve “kadın” ın sosyal sınıflandırmalarına karşılık geldiğini belirtir (Marshall vd., 2003: 98).

Sosyologlar, cinsiyet kavramını kadın ve erkek vücudunun biyolojik ve fizyolojik farkını dile getirmek için kullanırlar. Toplumsal cinsiyet kavramı ise erkek ve kadın arasındaki sosyal ve kültürel farklılıklar için geçerlidir. Toplumsal cinsiyet, erkeklik ve kadınlığın toplumsal olarak tanımlanmış tanımlamaları ile ilgilidir ve bir kişinin biyolojik cinsiyetinin doğrudan bir sonucu olmak için yeterli değildir (Giddens ve Güzel, 2008: 505). Maggio (1988)’ e göre bu kullanım değişikliğinin amacı, kadın ve erkek arasındaki ayrımların biyolojik kaynaklardan çok kültürel kaynaklardan kaynaklandığını vurgulamaktır (Archer ve Lloyd, 2002: 17).

Toplumsal cinsiyet sorunları bilimsel araştırmalarda ve medyada daha yaygın hale geldikçe, toplumsal cinsiyet ve cinsiyet terimleriyle ilgili karışıklık azalmıştır. Cinsiyet, erkek ve dişi ayırt eden biyolojik özellikleri ifade eder. Bu tanım kromozomlar, anatomi, hormonlar, üreme sistemleri ve diğer fizyolojik bileşenlerdeki erkek ve kadın farklılıklarını vurgular. Toplumsal cinsiyet, belirli sosyal bağlamlar aracılığıyla erkek ve kadın ile bağlantılı sosyal, kültürel ve psikolojik özellikleri ifade eder. Cinsiyet bireyi, erkek ya da kadın yapar, toplumsal cinsiyet bireyi erkeksi veya kadınsı yapar. Cinsiyet doğuştan gelen bir durumdur. Çünkü bir insan onunla doğar, ancak toplumsal cinsiyet elde edilmiş bir statüdür (Lindsey, 2015: 4).

Toplumsal cinsiyet, bir toplumda kadınlık ve erkekliğin sosyal boyutlarını ifade eden bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Ecevit, 2011: 83). Kadın ve erkeğin sosyo-kültürel bakımdan tanımlanmasını, toplumların kadın ve erkek ayrımı yapma biçimini ve onlara atanan sosyal rolleri ifade eder. Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet ayrımı, erkeklerin egemenliği altındaki kadınların ikincil statüsünün kadınların biyolojik yapısına bağlı olduğu yönündeki genel olguyla mücadele etmek için farklılaşmıştır. Toplumda kadınlara ve erkeklere atanan belirli niteliklerin ve statülerin biyolojik olarak tanımlanması normal ve bu nedenle değişmez olarak tanımlandığı varsayılmıştır (Bhasin ve Ay, 2003: 7-8).

1.1.4. Toplumsal Cinsiyet Rolü

Toplumsal cinsiyet rolü, kadınların ve erkeklerin toplumdaki uygun rolleri, hakları ve sorumlulukları ile ilgili davranışlarını ifade eder. Bu rol; toplumsal cinsiyetin bir parçasıdır ve bireyin kendini kadın veya erkek konumunda benimsetmek için yaptığı davranışların bütünüdür. Bu davranış genel olarak ekonomik, ailesel, hukuki, politik ve sosyal alan da kendini gösterir (Ritzer, 2007:1867; Kaos GL, 2017: 10).

Toplumsal cinsiyet rolü toplumsal olarak belirlenmiş ve biyolojik cinsiyete göre beklenen davranışlardır (Malti-Douglas, 2007: 616). Her birey genel anlamda erkek veya kadın olarak doğar, bunun ayrımında cinsel organa bakılarak tespit edilir. Fakat her kültürün kadın ve erkeğe yüklediği cinsel roller farklıdır (Bhasin ve Ay, 2003: 8). Bireyler arasındaki kadın veya erkek olma gibi biyolojik cinsiyet farkı toplumsal olarak bir eşitsizlik yaratmıyorken, kadına ve erkeğe yüklenen toplumsal cinsiyet rolleri bireyler arasında bir eşitsizlik ve ayrımcılığa sebep olabilmektedir. Bunun en önemli sebeplerinden biri de ataerkil toplumdaki cinsiyetçi yaklaşımlardır (Kaos GL, 2017: 10).

1.1.5. Cinsel Kimlik

Biyolojik cinsiyetten ayrı olarak bireylerin kendilerini hangi cinsiyete ait hissettiklerini, kendilerini nasıl algıladıklarını ve topluma nasıl sunduklarını ifade eden bir kavramdır. Bireyler kendi benlik duygusunun bir parçası olarak toplum içinde doğumla gelen biyolojik cinsiyete uyumlu olarak değil kendilerini ait hissettikleri cinsiyete bağlı davranış sergilerler (Altunpolat, 2017: 3; Knaak, 2004: 302; Schiebinger, 1999: 16).

1.1.6. Cinsel Yönelim

Cinsel yönelim bireyin fiziksel ve duygusal olarak ilgi duyduğu cinsiyeti ifade eder (Giddens ve Güzel, 2008: 497). Bu kavram bireylerin hangi cinsiyete ait olduğundan ziyade, hangi cinsiyete duygusal ve cinsel açıdan ilgi duyduğunu ifade eder. Bu bağlamda üç tür cinsel

yönelim vardır; bireyin karşı cinsiyete ilgi duyması (heteroseksüel), hemcinsine ilgi duyması (homoseksüel) veya her iki cinsiyete birden ilgi duyması (biseksüel) olarak tanımlanmaktadır (Şah, 2011: 90).

1.1.7. Eşcinsel

Eşcinsel kelimesi aslında Türkçeye “homoseksüel” kelimesinden gelmektedir. Homoseksüel terimi ise Grek ve Latin alfabelerinin birleşmesinden oluşmuştur. Homoseksüel teriminin ilk kelimesi olan “homo” Grekçede benzer aynı anlamına gelmektedir. Diğer kelimesi ise Latincedeki “seksüalist” kelimesinden gelmiştir (Dinçel, 2010: 13-14). Aynı cinsten iki kişi arasındaki cinsel veya duygusal çekim ve cinsel davranışları ifade eden bir terim olarak bilinmektedir. Kendi cinsinden olana duygusal, erotik ve cinsel yönelim eğiliminde bulunan kadın veya erkek bireyler için kullanılmaktadır (Ataman, 2009: 2).

Eşcinsellik terimi dünyada ilk olarak 1868 yılında Alman ve Macar asıllı gazeteci Karl Maria Kertbeny tarafından, seksolog olan Karl Heinrich Ulrichs’e yazdığı mektubunda kullanılmıştır. Kertbeny daha sonrasında eşcinsellik kelimesini 1869 yılında Prusya’da yürürlüğe giren “Anti Sodomî” yasasını eleştirmek için yazdığı bir yazısında kullanmıştır. Daha sonra eşcinsellik kavramı İngilizcede ilk olarak 1883 yılında eşcinsel kişilerin hak savunuculuğunu yapan John Addington Symonds tarafından “Yunan Etiğinde Bir Problem” yazısında kullanılmıştır. Bu kavram, Amerika’da 1892 yılında “Chicago Medical Recorder” adlı bir tıp yayınında James Kiernan’ın yazdığı “Cinsel Sapkınlıkta Sorumluluk” yazısında da görülmüştür. Sonraki dönemlerde yazılan tıp metinlerinde eşcinsellik kişinin hemcinsine duyduğu cinsel arzuyu tanımlamak için kullanılmıştır. 1800’lü yılların sonlarına gelindiğinde ise hemcinslere duyulan cinsel ve duygusal çekim olarak nitelendirilmiştir. 1920’lerde artık toplum tarafından yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır (Ezber,2017:42-44; Dinçel, 2010: 13-14).

1.1.8. Heteroseksüel

Heteroseksüellik, karşı cinse duyulan, cinsel istek ve duygusal çekimdir. Bir cinsel yönelimdir (Dinçel, 2010: 12). 1930’larda eşcinselliğin karşıtı olarak kullanılmaya başlanmıştır (Ezber, 2017: 44). Ayrıca heteroseksüellik; çoğunlukla bu terimi yücelten diğer cinsel yönelimleri görmezden gelen, üstün ve ayrıcalıklı olarak da görülebilmektedir (Güner vd., 2011: 20).

1.1.9. Gey

Bu terim Gey Kurtuluş Hareketi ile birlikte ortaya çıkmıştır. Bu süreçte homoseksüellikten bir kopuş olarak tanımlanmıştır. Gey kelimesi aynı cinsten insanların birbirlerine karşı duygusal, erotik ve cinsel yönelimiyle oluşturdukları hayat tarzlarını betimlemek amacıyla eşcinsel bireyler tarafından ortaya konulmuştur (Ataman, 2009: 2).

Gey kelimesi aslında 1968’li yıllarda modern dünya anlayışına geçilmeye başlandığında kullanılan yeni bir kelimedir. Aslında gey kelimesi erkek eşcinseller olarak günümüzde yaygın olarak kullanılsa da 1968’lerde eşcinsel bireyleri ifade etmiştir. Kelime anlamı olarak da cinsellikten ziyade sevecen cana yakın açık sözlü gibi anlamlar taşımaktadır. Fakat günümüzde LGBT bireyleri içinde erkek eşcinsel bireyleri kapsamaktadır (Dinçel ,2010: 15).

1.1.10. Lezbiyen

Lezbiyen kelimesi, gey kelimesinin ortaya çıkması ile birlikte, kadın eşcinselleri yeterince kapsamadığı düşüncesi ile kadın eşcinseller için kullanılmaya başlanmıştır (Dinçel, 2010: 15). Genel olarak bakıldığında lezbiyen kelimesi kadın eşcinsel bireyler için 1970’lerden itibaren kullanılmaktadır (Şeker, 2013:38). Duygusal, cinsel ve erotik yönelimleri kendi cinslerinden bireylere yönelik olan kadınları tanımlamaktadır (Ataman, 2009: 3).

1.1.11. Biseksüellik

Biseksüellik, Michel’in kitabında bahsettiği gibi eski Yunan’a kadar dayanmaktadır. Eski Yunan toplumunda bir kadın veya erkek, güzel olan ile birlikte oluyordu, kadın veya erkek olması onlar için önemli değildi. Fakat Yunan toplumundaki erkeklerin ne kadar erkekler ile birlikte olsalar da kadınlar ile evlenmeye daha eğilimli oldukları vurgulanmıştır. Biseksüellik bir kişinin hem kadına hem de erkeğe hem cinsel hem de duygusal olarak çekimin gerçekleşmesi olarak tanımlanmaktadır (Foucault, 2003: 257). Bir diğer tanım olarak hem kendi cinsine hem de karşı cinse duygusal, erotik ve cinsel yönelim içerisinde olan kadın veya erkeği tanımlamak için kullanılmaktadır (Ataman,2009: 3).

1.1.12. Transseksüel

En çok karıştırılan kavramlardan biri olan transseksüellik, aslında bir cinsel yönelim değildir. Kişinin kendisinin biyolojik olarak erkek veya kadın olmasına karşın, karşı cinse ait olma veya benzeme isteğinin olmasıdır. Bir kadının erkek bedeninde olmak istemesi, benzemesi veya bir erkeğin kadın bendenin de olmak istemesi, benzemesi olarak tanımlanabilir. Transseksüel kişiler bulundukları bedenden rahatsızlık duyarlar, kendilerini o bedene ait

hissetmeyerek fiziksel ve psikolojik rahatsızlıklar yaşayıp bulundukları bedenden kurtulmak için hormonal veya cerrahi tedaviler görürler (Güner vd., 2011: 22).

Transseksüel, kişinin ruhsal eğilimleri için tanımlayıcı bir kelime olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yüzden transseksüel kişiler dış görünüşlerinden belirlenemeyebilir, çünkü kendilerini karşı cinsten biri olarak hissettiklerini dış görünüşlerine her zaman yansıtmayabilirler. Transseksüel hem kadın hem de erkek için geçerlidir. Birey, erkek olduğu halde kadın, kadın olduğu halde erkek olmayı isteyebilir (Ataman,2009: 2).

2007 yılına kadar transseksüellik hastalık olarak görülmesine rağmen “Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı (DSM)” ile farklı şehirlerde hastalık kategorisinden çıkartılmasına yönelik çalışmalar başlatılmıştır. Türkiye’de ise ruhsal hastalıkların teşhis ve tanımlanmasında ruh doktorları, DSM kriterlerini esas almaktadır (Güner vd., 2011: 22).

1.1.13. Travesti

Kişilerin karşı cins gibi giyinmeleri olarak tanımlanabilmektedir. Bir cinsel yönelimdir denilemez. Heteroseksüel bir kadın erkek gibi giyinebilir veya heteroseksüel bir erkek bir kadın gibi giyinebilir (Güner vd., 2011:22). Travestiler, karşı cinsin eşyalarını kullanmaktan, karşı cinsin giydiği kıyafetleri giymekten, ait olmak istediği cinsin davrandığı gibi yaşamaktan zevk alan kişilerdir (Ataman, 2009: 2).

İlk olarak 16. ve 18. yüzyıllarda kadın travestiler görülmeye başlamıştır. O dönemdeki ataerkil bir toplumda kadınlar; toplumda var olabilmek, hayatlarını idame ettirebilmek, seyahat edebilmek gibi birçok alanda rol alabilmek için erkek kılığına girmeye başlamışlar ve böylece ilk kadın travestiler olmuşlardır. Türkiye’de ise köçekler ile başladığı ileri sürülmektedir (Şeker, 2013:50).

1.1.14. Transfobi

Travesti ve transseksüel bireylerden korkma, hoşlanmama veya nefret etme sonucunda ortaya çıkan ayrımcılık çeşididir (Ataman, 2009: 4). Biyolojik cinsiyetinden dolayı kendisinden beklenen cinsel ve toplumsal rollerine uymayarak cinsiyetini yeniden yaratma sürecindeki kişilere karşı oluşturulan olumsuz davranış ve korku çeşididir (Kaos GL, 2011: 25).

1.1.15. Biafobi

Biafobi, biseksüel bireylere cinsel yönelimleri nedeniyle beslenen korku ve olumsuz davranışlardan kaynaklanan ayrımcılıktır (Ataman, 2009: 4).

1.1.16. Homofobi

Bazı toplumlarda cinsel yönelimi farklı olan bireylere gösterilen ön önyargı, LGBT bireylerinin toplumda ötekileştirilmesine sebep olabilmektedir (Orta ve Camgöz, 2018: 409). Bu sorunların en belirgin örneği homofobi kavramıdır. Homofobi kavramı en yalın haliyle LGBT bireylerine karşı gösterilen ön yargı, olumsuz davranışlar, öfke ve nefret duyguları olarak tanımlanmaktadır (Ataman, 2009:4).

Fobi, belirli nesneler veya durumlar karşısında duyulan olağan dışı güçlü korku ve yılgı olarak tanımlanmaktadır (TDK, 1998: 795). Fobi sözcüğünün kökeni yunanca “phobos” sözcüğüne dayanır. Phobos Yunan mitolojisinde korku tanrısının ismidir. Fobi, korkunun davranışı etkilemesi halidir. Korku insanların tehdit ya da tehlike düşüncesi karşısında içgüdüsel olarak gösterdikleri kaygı ve tepkidir. Korku bir savunma mekanizmasıdır. Eğer kontrol altına alınmaz ise yerini sürekli bir kaygı ve ruhsal bir korku haline bırakır. Bu durum bireyin psikolojik olarak savunma mekanizmasına irade dışı etki eden ve yaşamı engelleyen fobiye dönüşür (Erbaydar vd., 2015: 144).

Türk dil kurumu sözlüğünde homofobiye yer verilmemiştir, fakat dil derneği yayınlarından çıkan Türkçe sözlüğünde “eşcinsellik korkusu” olarak geçmektedir (Türkçe Sözlük, 2012: 780).

Bu kavram ilk defa Dr. Wainwright Churchill’in, 1967’de yayımlanan “Erkekler Arasında Homoseksüel Davranışlar (Society and The Healthy Homosexual)” adlı kitabında “homoerotophobia” terimini kullanmasıyla ortaya çıkmıştır. Homofobi kavramına ilk kez, George Weinberg, 1972’de yayınlanan “Toplum ve Sağlıklı Homoseksüel” adlı çalışmasında yer vermiştir. George Weinberg homofobiyi, farklı cinsel kimliği bulananlara karşı istemsiz korku olarak tanımlamıştır (Ataman, 2009: 3). Bunun üzerine Mark Freedman “eşcinsellere karşı aşırı bir öfke ve korku tepkisi” tanımını geliştirmiştir. Yazar Audre Lorde ise 1978’de daha derin bir yaklaşım göstererek homofobiyi “kişinin kendi cinsinden birine karşı duyduğu aşktan korkması ve bu yüzden başkalarında bu duyguyu gördüğünde nefretle karşılaşması” olarak tanımlamıştır (Baird, 2004: 54).

Homofobinin temelinde yer alan ayrımcılık ve şiddet unsurlarının iktidarların politika üretme süreçleriyle doğrudan ilişkili olduğu görülmektedir. Dolayısıyla homofobi, seksizm ve erkekliğin üstünlüğünün arttırılması ile ilişkili olarak fiziksel veya sözel şiddet biçimleri şeklinde görülmektedir. Homofobi ve erkekliğin üstün görülmesi açısından temel bir kavram olan hegomonik erkeklik, kadınlar ve kendi gibi olmayan tüm erkekler üzerinde egemenlik kurmayı amaçlayan saldırganlık ve şiddet eğiliminde olan ataerkil bir söylemdir. Bundan dolayı homofobi ve hegomonik erkeklik çerçevesinde gey, biseksüel ve transseksüeller erkekliği

bozan zarar veren bireyler olarak ötekileştirilmekte, lezbiyen ve biseksüel bireyler erkek egemenliğinde aktif rol oynamadığı içinde ayrımcılığa maruz kalmaktadırlar (Dondurucu, 2018: 1381).

1.1.17. LGBT

Lezbiyen, gey, biseksüel ve trans (travesti ve transseksüel) kelimelerinin baş harflerinden oluşan genel kısaltmadır (Kaos GL, 2011: 8). “Cinsel Azınlıklar” diye de anılan grup ve kimliklerin bütününe kapsayan terimdir (Ataman, 2009: 1). Başlarda eşcinsel hareket olarak anılan kavram daha sonraları eşcinselliğin transeksüel ve biseksüel bireyleri kapsamaması nedeniyle 1990’larda GLBT (gey, lezbiyen, biseksüel, transseksüel) olmuş, daha sonrada “L” (lezbiyen) harfi öne alınmış ve bir hareket ve hak mücadelesi olarak LGBT (lezbiyen, gey, biseksüel, trans, travesti) kavramına, dönüşmüştür (Diltemiz, 2016: 1).

1.2. Eşcinselliğin Tarihi

İlk olarak 1867 yılında gey haklarını korumak için Karl Heinrich kendisinin gey olduğunu açık bir şekilde ifade etmiştir. 1869 yılında Karoly Maria Kertbeny tarafından homoseksüellik ilk kez bir yayında kullanılmıştır. 1897 yılında Berlin’de Magnus Hirschfeld homoseksüel bireylere yönelik yasal ve sosyal hoşgörüsüzlüğü durdurmak amacıyla dünyanın ilk örgütü “Bilimsel İnsancıl Komitesini” kurmuştur. 1969’da “The Stonewall Ayaklanması” 27 ve 28 Haziran gecesinde New York’ta başlamıştır. Stonewall barı, gece polis baskınına uğramış olup oradaki kalabalığın direnmesi ile birlikte gey ve lezbiyenlerin dönüm noktası haline gelmiştir. 1973’te Amerikan Psikiyatri Derneği yönetim kurulu, hastalıkların ve sağlıkla ilgili sorunların uluslararası istatistiksel sınıflandırmasında sıralanan hastalıklar kategorisinden çıkartılmasına karar vermiştir. Karar oy çoğunluğu ile bir yıl sonra onaylanmıştır. 1974 yılında ilk “Uluslararası Gey Hakları Konferansı” İskoçya’da yapılmıştır. 1981 yılında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi uluslararası ilk cinsel yönelim kararını açıklamıştır. 1989 yılında Danimarka eşcinsellerin birlikte yaşamasına yasal hak getiren ilk ülke olmuştur. 1990 yılında Dünya Sağlık Örgütü eşcinselliği zihinsel hastalıklar listesinden çıkarmıştır. 1999 yılında Avrupa Birliği tarafından kabul edilen Amsterdam Antlaşması cinsel yönelimden açık bir şekilde bahsedilen ve hak olarak koruma altına alınan ilk uluslararası antlaşmadır. 2007 Yogyakarta İlkeleri, cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyet kimliği hakkında uluslararası insan hakları hukukunun uygulanmasına dair ilan edilen ilk ilkelerdir. 2008 yılında cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyet kimliği hakkında Birleşik Milletler Deklerasyonu ilan edilmiştir (Ataman, 2009: 22-23).

Eşcinselliğin tarihi ile ilgili yer alan bilgilere bakıldığında; dünyada eşcinselliğin tarihinin antik Yunan'a kadar dayandığı görülmüştür. Yunanlarda kadın ve erkeğin sadece kadın ve erkek ile birlikte olacak diye bir görüşün olmadığı güzel olan ile birlikte olma eğilimleri anlatılmıştır. Ayrıca Yunanlılarda heteroseksüel ve eşcinsel diye bir ayrım olmadığı vurgulanmıştır. Erkeklerin veya kadınların tercihinin karakterleri üzerine belirlendiği söylenmiştir. Antik Yunan toplumunda bu tercihlerin hoşgörü veya hoşgörüsüzlük ile nitelendirilmediği toplum nezdinde kabul gördüğü, devletin bu konuda yasalarla da serbest bıraktığı anlatılmıştır. Fakat ne kadar serbest bırakılmış olursa olsun Yunan toplumunda da sınıf ayrımı mevcut olup bu sınıflara göre ilişkilerin şekillendirildiği görülmüştür (Foucault, 2003: 256-268).

1.2.1. Türkiye’de Eşcinselliğin Tarihi

Türkiye’de eşcinselliğin tarihinin Osmanlı’ya kadar dayandığı yapılan araştırmalar sonucunda görülmüş olup, edebi eserlerde de var olduğu açıktır. Tanzimat dönemine kadar Osmanlı’da kabul görülen eşcinsellik, Tanzimat Dönemi ile beraber toplum tarafından kabul görmemeye başlamıştır (Erdoğan ve Köten, 2014: 93-113).

Yakın tarih olan 1980 yılında yapılan askeri darbe, sadece siyasi anlamda değil toplum düzenini sağlamayı da kendine rol olarak alıp yayınlanan genelge ile birlikte erkeklerin eğlence yerlerinde kadın kıyafetleri giymeleri yasaklanmıştır. Bu yasaklama 2002 yılına kadar devam etmiştir. Avrupa birliği uyum yasaları kapsamında kaldırılmıştır (Erdoğan ve Köten, 2014: 93-113). 2000’li yıllara kadar tüzel kişiliğe sahip olmayan LGBT bireylerine ait olan dernekler, 2004 yılında ilk defa Kaos GL derneği, 2005 yılında Lambda İstanbul derneği tüzel kişiliğine kavuşmuş olup bu kitlenin seslerine kulak vermişlerdir. Bu derneklerin oluşumları ile birlikte şu an Türkiye’de çoğu şehirde LGBT dernekleri bulunmaktadır. Fakat hala Türkiye’de eşcinsel bireylere yapılan homofobik saldırılara bir yasa getirilmemiştir (Yılmaz ve Demirtaş, 2015:237-239).

1.3. Türkiye’de LGBT Hareketi

Türkiye’deki LGBT hareketinin başlangıcı 1970’lere dayandırılmaktadır. Bunun en önemli sebebinin İbrahim Eren’in İzmir’de eşcinseller için Çevre Sağlığı Derneği’ni kurmasıdır (Kurbanoglu, 2011: 229). Dönemin koşulları göz önüne alındığında da bu dernek uzun ömürlü olmamıştır. 1970’lerin başında Abanoz sokağında yaşayan trans kadınlar 1978’de o dönemin İstanbul asayiş şube emniyet amiri Saadettin Tantan’ın emriyle bölgeden uzaklaştırılmışlardır (Gürsu ve Elitemiz, 2012: 12). 1987 yılında dönemin en büyük eylemi gerçekleştirilmiştir. 37 gey, travesti ve transseksüel bireyin başlattığı açlık grevi LGBT bireylerinin Türkiye’de yaptığı

ilk eylemdir (Kurbanoglu, 2011: 233). 1980'lerdeki bir diğér önemli gelişme ise medya da eşcinsel partisi olarak lanse edilen Radikal Demokratik Yeşil Partinin kurulmasıdır (Gürsu ve Elitemiz, 2012: 17).

1990'lı yıllarda LGBT'li bireylerin toplum içinde kendini göstermeye ve bir araya gelerek örgütlenmeye başladıkları görülmektedir. Türkiye'de ilk dernek 1993'de İstanbul'da LGBT'li bireylerin Lambda İstanbul adı altında bir araya toplanıp etkinlik düzenlemeye başlamasıyla kuruldu. Kurulduğu ilk yıl ILGA üyesi oldu. İkinci LGBT derneğı Kaos GL Dergisi ise 1994'de Ankara da kurulmuştur. Türkiye'de ilk tüzel kişilik kazanan LGBT derneğidir <http://www.lambdaistanbul.org/s/hakkinda/ozetle-lambdaistanbul-ne-yapti/>, (erişim tarihi: 11.08.2019).

Türkiye'de üniversitelerdeki LGBT örgütlenmeleri de 90'lı yıllarda oluşmaya başlamıştır. 1995 yılında Eskişehir'de Anadolu Üniversitesi öğrencileri Bilinçli Eşcinseller Topluluğunu, 1996'da Erzurum'da Atatürk Üniversitesi öğrencileri Lambda Erzurum'u kurmuştur. 1996'da ODTÜ'de "Lezbiyen Gay Topluluğu'nun" baş harflerinden oluşan LEGATO, 1997'de ise Hacettepe Üniversitesi'nde HALEGA kurulmuştur. <http://bianet.org/bianet/lgbti/160544-lgbti-kaldirimin-altindan-gokkusagi-cikiyor>, (erişim tarihi: 22.09.2019).

1996 yılında Özgürlük ve Dayanışma Partisi (ÖDP) kurulmuş ve parti içerisinde cinsel yönelim ayrımcılığını yasaklayarak LGBT sorunlarına değinen ilk siyasi parti olmuştur. 1999 yılında ise transseksüel Demet Demir, ÖDP' den Beyoğlu Şehir Meclisi üyeliğine aday olmuştur. Demet Demir, Türkiye 'de yerel seçimlerde aday olmuş ilk transseksüel bireydir (SPOD, 2014: 6; Kurbanoglu, 2011: 236).

2001 yılındaki 1 Mayıs gösterilerinde Kaos GL, ilk defa kendi pankartıyla Türkiye'deki LGBT' liler olarak kamusal alanda örgütlü biçimde varlıklarını göstermişlerdir (SPOD, 2014:6). 2005 yılında İstanbul'da Lambda İstanbul derneğı, Türkiye' deki ilk Onur Haftası etkinliklerini düzenlemiştir (Kurbanoglu, 2011: 238).

Kaos GL, Lambda İstanbul, Pembe Hayat, Siyah Pembe Üçgen, Hevjin Diyarbakır ve Morerl Eskişehir olmak üzere altı LGBT örgütünden oluşan LGBT İnsan Hakları Platformu 2006'dan bu yana faaliyetlerini Türkiye'nin dört bir yanında sürdürmektedir (Kurbanoglu, 2011: 240).

1.4. LGBT Bireylerinin Ayrımcılık Yaşadıkları Alanlar

1.4.1. Eğitimde LGBT

İlköğretim, bireyin karakter ve kimliğinin gelişmesinde önemli bir yere sahiptir. Ders kitaplarıyla ikili cinsiyet (kadın-erkek) rollerinin varlığı benimsetilirken diğer cinsel kimlikler kitaplarda yer almamaktadır. Bu durum, heteroseksüelliği bir tabu olarak beyne yerleştirirken bireyin orta okul ve lise döneminde farklı cinsel kimlik seçmesi halinde diğer bireyler tarafından alaya ve ayrımcılığa maruz bırakılmaktadır. Toplumsal cinsiyet rollerine aykırı davranan öğrenciler, önce arkadaşları tarafından dışlanmakta daha sonra öğretmenleri ve okul yönetimi tarafından psikolojik tedaviye yönlendirilmektedirler. Ailelerin olaya müdahale etmesi sonucu LGBT' li öğrenciler ağır bir travmanın içine sürüklenmektedirler. Lisede edebiyat kitaplarında Murathan Mungan ve küçük İskender gibi eşcinsel yazarlara yer verilmezken, insan hakları ve vatandaşlık gibi bir derste bile LGBT haklarından bahsedilmemektedir. Tüm bu durumlar sonucunda LGBT' li öğrenciler ya kimliklerini gizlemek ya da okuldan ayrılmak zorunda kalmaktadır (Kaos GL, 2010: 9-11).

LGBT bireyleri görünürlükleri itibarıyla dolaylı veya dolaysız eğitim alanında ayrımcılığa maruz kalabilmektedirler. Özellikle trans bireyler, görünüşleri ile resmi kimliklerindeki görünüşlerinin aynı olmaması bakımından pek çok zorluk yaşayabilmektedirler. Birçok üniversitenin yurt yönetmeliklerinde “genel ahlak ve adaba” aykırı davranışta bulunmak gibi ifadelerin olması LGBT bireylerinin yurttan çıkarılmasını zorunlu kılmaktadır (Kaos GL, 2013: 28).

Bu konu ile ilgili Yılmaz ve Göçmen (2015) yaptıkları çalışmada; 18 yaşından önceki eğitim hayatında cinsel yönelimi ve/veya cinsiyet kimliği dolayısıyla olumsuz yorum/tepki aldığını belirtenlerin oranını %67,4 (1312 kişi), 18 yaşından önceki eğitim hayatında cinsel yönelimi ve/veya cinsiyet kimliği dolayısıyla okulu terk etmek zorunda kaldığını belirtenlerin oranını %8.3 (153 kişi), üniversite hayatında cinsel yönelimi ve/veya cinsiyet kimliği dolayısıyla olumsuz yorum/tepki aldığını belirtenlerin oranını %51,7 (881 kişi), cinsel yönelimi ve/veya cinsiyet kimliği dolayısıyla üniversiteyi terk etmek zorunda kalanların oranını %4,7 (73 kişi) olarak bulmuşlardır.

1.4.2. Sağlıkta LGBT

Sağlık hakkı; yaşama hakkının, insan olma insanca yaşama hakkının en önemli ayaklarından biridir. Sağlık hizmetlerine erişim hakkı ise bireyin; dinine, diline, etnik kökenine, cinsiyetine, cinsel yönelimine göre ayırt edilmeksizin sağlık hizmetlerinden faydalanması anlamına gelmektedir (Kaos GL, 2015: 143).

LGBTİ' ler, cinsiyet kimliklerini sağlık personeliyle paylaştıkların da olumsuz tutum ve ayrımcılığa uğrayacaklarını düşündüklerinden cinsel yönelimlerini sağlık personellerinden saklamayı tercih etmektedirler. Bu doğrultu da yaşadıkları sağlık sorunlarının cinsel yönelimlerinin bir sonucu olduğu şeklinde sorumlu tutulacaklarından ve olumsuz bir davranışla karşılaşacaklarından korkmaktadırlar (Britanya Ulusal Sağlık Hizmeti ve Britanya Sağlık Bakanlığı, 2018: 3-4).

LGBT bireylerinin cinsiyet değiştirme süreçlerinde sağlık alanında yaşadıkları maddi manevi zorluklara mahkeme süreci de eklenmektedir. Şöyle ki aşağıdaki anayasa maddeleri bireylerin ne kadar zor bir süreçten geçtiğini belirtmektedir;

“Türk medeni kanununun 40. Maddesinde:

Madde 40- Cinsiyetini değiştirmek isteyen kimse, şahsen başvuruda bulunarak mahkemece cinsiyet değişikliğine izin verilmesini isteyebilir. Ancak, iznin verilebilmesi için, istem sahibinin on sekiz yaşını doldurmuş bulunması ve evli olmaması; ayrıca transseksüel yapıda olup, cinsiyet değişikliğinin ruh sağlığı açısından zorunluluğunu, bir eğitim ve araştırma hastanesinden alınacak resmî sağlık kurulu raporuyla belgelemesi şarttır. Verilen izne bağlı olarak amaç ve tıbbî yöntemlere uygun bir cinsiyet değiştirme ameliyatı gerçekleştirildiğinin resmî sağlık kurulu raporuyla doğrulanması hâlinde, mahkemece nüfus siciline gerekli düzeltmenin yapılmasına karar verir.”

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4721.pdf>, (erişim tarihi: 08.07.2019).

Cinsiyet geçiş süreci transseksüel bireylerin tıbbi, hukuki, psikolojik ve sosyal alanlarındaki değişimlerinin bütününe denir. Transseksüel bireyler geçiş sürecinde, tıbbi, hukuki ve sosyal sorunlarla mücadele ederken bu süreçte birçok insan hakları ihlaline uğramaktadır. Trans bireyler geçiş süreçlerini gerçekleştirmesi (hastane raporu ve mahkeme sonucu) genellikle iki yıllık bir süreci kapsamaktadır (Trans Danışma Merkezi Derneği, 2014: 7-13).

Yılmaz ve Göçmen' nin (2015) uyguladıkları ankette; katılanların %7,6'sının (219 kişi) ayrımcılığa uğrayacağı korkusu ile tedavi olmadığı ya da tedavisini geciktirdiği, %7,2'sinin (208 kişi) sağlık personeli tarafından eşcinsel ve/veya trans kimliğinin tedavi edilmeye çalışıldığı ortaya çıkmıştır. Ankete katılanların %50,3'ünün (1447 kişi) cinsel sağlık hizmetlerine nereden ve nasıl ulaşabileceğini bilmediği, %43,2'sinin (1218 kişi) hayatında en az bir kez intiharı düşündüğü, %23,9'unun (686 kişi) ruh sağlığı hizmetlerine ihtiyaçları olmasına rağmen bu hizmetler pahalı olduğu için hizmete erişemedikleri belirtilmiştir.

1.4.3. Hukukta LGBT

Hukuk alanında da LGBT bireyleri, diğer alanlarda olduğu gibi ayrımcılığa maruz kalmaktadırlar. Çoğu ülkede LGBT bireyleri cinsel yönelimleri yüzünden hukuksal alanda ceza almaktadır. Türkiye gibi LGBT bireyi olmayı suç saymayan devletler olsa bile toplumsal baskı, genel ahlaka aykırılık, düzeni bozma, ötekileştirme gibi nedenlerden dolayı ya cezalandırılır ya da cezalandırılmaktan korkarlar ve her an cezalandırma korkusu ile yaşamak durumunda kalırlar. LGBT bireyleri de heteroseksüel insanlardaki özgürlük, eşitlik, özel hayatın gizliliği, örgütlenme ve ifade özgürlüğü gibi haklardan yararlanmalıdırlar. Cinsel yönelimleri farklı olduğu için temel hakları göz ardı edilemez. Ve bu temel yasa uygulanırken kişilerin sadece insan olduğu ve bu haklara sahip olduğu unutulmamalı o şekilde yasalardan yararlanmalıdırlar (Karadağ, 2008: 20-21).

Avrupa insan hakları sözleşmesi kapsamında azınlık olan bütün gruplar temel haklarından yararlandırılmaktadır. Bu bağlamda kısmen de olsa cinsel yönelimi farklı olan bireylere bir nebze destek olunabilmektedir (Karadağ, 2008: 24-26).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının ‘Kanun önünde eşitlik’ başlıklı 10.maddesi “Herkes; dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.” şeklindedir. Bu madde de cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ibareleri geçmemektedir. Cinsel yönelim ve cinsel kimlik ibarelerinin açıkça geçmemesi; ilgili kanunların LGBT bireylerinin lehine kullanılmamasına, çoğu zaman LGBT bireylerinin aleyhine kararlar alınmasına sebep olmaktadır (Öner, 2015: 81). https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2018.pdf, (erişim tarihi: 08.07.2019).

Türkiye’de cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyet olarak belirlenmiş tek hukuki düzenleme 22.11.2001 tarihli 4721’nolu Türk Medeni Kanun’un 40. maddesidir. Bu madde sadece cinsiyet değişikliği ile ilgili olup şu şekildedir;

“Madde 40- Cinsiyetini değiştirmek isteyen kimse, şahsen başvuruda bulunarak mahkemece cinsiyet değişikliğine izin verilebilmesini isteyebilir. Ancak izin verilebilmesi için, istem sahibinin on sekiz yaşını doldurmuş bulunması ve evli olmaması; ayrıca transseksüel yapıda olup, cinsiyet değişikliğinin ruh sağlığı açısından zorunluluğunu ve üreme yeteneğinden sürekli biçimde yoksun bulunduğunu bir eğitim ve araştırma hastanesinden alınacak resmi sağlık kurulu raporuyla belgelenmesi şarttır.

Verilen izne bağlı olarak amaç ve tıbbi yöntemlere uygun bir cinsiyet değiştirme ameliyatı gerçekleştirildiğinin resmi sağlık kurulu raporuyla doğrulanması halinde mahkeme nüfus sicilinde gerekli düzenlemenin yapılmasına karar verilir.”

Burada da görüleceği gibi bu madde cinsiyet değiştirmeyi bir hak olarak tanımlamakta ama belirli koşullar sunmaktadır (Ataman, 2009: 37).

Yılmaz ve Göçmen'in (2015) çalışmalarında uyguladıkları anketten "Türkiye'de LGBT bireylerinin hukuk ve adalete erişim alanda yaşadığı sonuçlar" ile ilgili elde ettikleri bulgular şöyledir: "Katılımcıların %46,1'i (1324 kişi) en az bir kez ayrımcılıkla karşılaştığını belirtmiştir. Bir tür ayrımcılık yaşadığını beyan eden LGBT'lerin yalnızca %10'u (133 kişi) yasal yollara başvurduğunu, bir tür ayrımcılık yaşadığı için yasal yollara başvuranların yalnızca %16,5'i (22 kişi) şikayetinden tatmin edici bir sonuç aldığını ifade etmiştir. Bir tür ayrımcılık yaşadığını beyan eden ve yasal yollara başvurmayan 604 kişi şikâyet etmenin "hiçbir şeyi değiştirmeyeceğini" düşündüğünü, 587 kişi cinsel kimliğinin açığa çıkmasından korktuğunu, 328 kişi nasıl şikâyet edeceğini bilmediğini ve 209 kişi yasal yollara başvuracak maddi olanaklara sahip olmadıklarını belirtmiştir."

Bu sonuçlar doğrultusunda LGBT bireylerinin yaşadıkları her alandaki ayrımcılıkta hukuksal anlamda destek alamadıkları ortaya çıkmıştır.

1.4.4. İş Hayatında LGBT

İş hayatında cinsel yönelim ve cinsel kimlik temelli ayrımcılık, LGBT bireylerinin çalışma hayatının neredeyse her aşamasında var olmaktadır. Bireylerin cinsel yönelim ve cinsel kimliklerini, işe alım sürecinde açıklaması ile birlikte ayrımcılıkla karşı karşıya kalmaktadır. Çalışmakta olan bireyler cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği nedeni ile işten çıkarılma, işten ayrılma veya istifa etmeye zorlanmaktadırlar. Çalışma koşulları, heteroseksüel bireyler ile LGBT bireyleri arasında ciddi farklılıklar oluşturabilmektedir. LGBT bireyleri, heteroseksüel bireyler ile benzer eğitim ve tecrübeye sahip olmasına rağmen daha düşük ücretler ile çalıştırılabilmektedirler (Doğan, 2015: 65).

LGBT bireyleri, istihdam edilebilmek veya mevcut işlerinin devamlılığını sağlayabilmek için kimliklerini gizleme eğilimi göstermektedirler. Bu durum bireylerin çalışma hayatlarında olumlu bir etkiye sahip olsa da duygusal olarak bireyi olumsuz yönde etkilemektedir (Doğan, 2015: 68).

Yaşadıkları ayrımcılık yüzünden tercih edecekleri mesleklerden ziyade, zorunda kaldıkları mesleklerde gizli bir hayatın içerisine göç ederek hayatta kalmaya çalışmaktadırlar. Bunun ile ilgili de durumu düzeltmek için çok fazla çaba göstermeden bu hayatın içinde gizli hayatlar yaşamak zorunda bırakılmaktadırlar (Doğan, 2015: 69-71).

Yine, Yılmaz ve Göçmen' nin (2015) yaptıkları çalışmada, Türkiye'deki LGBT bireylerinin iş hayatında yaşadıklarına dair sonuçlar şöyle bulunmuştur: Ankete katılan

bireylerin %62,9'u (1803 kişi) son üç ayda gelir getirici bir faaliyet içerisinde yer aldıklarını belirtmişlerdir. Son bir yıl içinde çalıştıkları işyerinde ayrımcılığa uğradığını düşünenlerin oranı %8,9 (257 kişi), son bir yıl içinde iş ararken ayrımcılığa uğradığını düşünenlerin oranı ise %8,4 (241 kişi) bulunmuştur. İşyerinde cinsel yönelimi veya cinsiyet kimliği ile ilgili açık olmayanların oranı %78,3 (1555 kişi), işyerindeki çalışma arkadaşlarından birinin cinsel yönelimi veya cinsiyet kimliği dolayısıyla olumsuz yorum veya tepki aldığını duyan ya da görenlerin oranı %55,7'dir (914 kişi). Hemcins bir partneri, sevgilisi veya eşi olduğu için çalışma koşulları ve kazanç alanlarında (izin, emeklilik vb.) heteroseksüel bireylerle eşit muamele görmediğini düşünenlerin oranı %29,1 (371 kişi), cinsel yönelimi veya cinsiyet kimliği temelli ayrımcılık nedeniyle eğitimini aldığı mesleği yapamayanların oranı %5,8 (167 kişi) olarak belirtilmiştir.

1.4.5. Sosyal Yaşamda LGBT

LGBT bireyleri, cinsel kimlikleri ve cinsel yönelimleri nedeni ile toplumdan dışlandıkları, olumsuz davranış ve tutumlara maruz kaldıklarını, çeşitli temel alanlarda ayrımcılığa maruz kaldığı bilinmektedir. Bu alanlardan biri de sosyal yaşamdır. Toplum içinde cinsel yönelim ve cinsel kimliklerini gizlemeyen LGBT bireyleri nefret dolu bakışlardan, psikolojik ve fiziksel şiddete kadar birçok şekilde tacize maruz kalmaktadır. Heteroseksüel bireyler için sevgili veya eşleri ile birlikte kamusal alanlarda el ele gezmesi çoğunluk tarafından normal olarak görülürken, LGBT bireyleri bu basit sivil hakkı hiç kullanamamaktadır (Erdoğan ve Köten, 2015: 160).

Göregenli'nin (2011) yaptığı çalışmada, LGBT bireylerinin gündelik yaşamda sokakta yürürken, toplu taşımalarda, alışveriş yaparken, bir restoranda, kültürel etkinliklerde, barda, bir toplulukta veya sosyal etkinliklerde ayrımcılığa maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Bu yerler sadece gündelik yaşamda ayrımcılığa maruz kaldıkları alanlardan bir kaçıdır. Bu ayrımcılık şekillerine bakış veya jestlerle, hizmet vermeme, olumsuz tavır, mobing, saldırganlık veya hakaret olarak karşılaştıklarını belirtmişlerdir. LGBT bireyleri arasında travesti ve transseksüel bireyler kamusal alanlarda en fazla ayrımcılığa maruz kalan bireyler olduğu ve eşcinsel erkek bireylerinde en fazla ayrımcılığa maruz kaldığı ortaya çıkmıştır. Bu da toplumun erkek bireylere yüklediği toplumsal cinsiyet rollerini gerçekleştirmediği düşüncesi ile erkek eşcinsel bireylere, travesti ve transseksüel bireylere karşı daha sert bir tavır ile yaklaştıklarını göstermektedir. Eşcinsel kadın bireylere ve biseksüel kadın bireylere ise bu tavrın şekli değişmektedir.

1.5. LGBT Bireylerine Şiddet

Şiddet her zaman insan hayatının bir parçası olmuştur. Dünya Sağlık örgütü (DSÖ) şiddeti, bireyin kendisine, başka birisine, bir grup ya da topluluğa karşı tehdit veya fiziksel güç kullanılması şeklinde tanımlamıştır (Krug vd., 2002; 5).

Genel olarak şiddet, fiziksel ve psikolojik şiddet olarak ortaya çıkmaktadır. Beden gücünün kötüye kullanılması sonucunda bireyleri, yaralama, yakma, tokatlama, özgürlüğünü kısıtlama veya taşı, sopalı ya da silahlı eylemleri içeren her türlü saldırgan davranışlar fiziksel şiddet olarak tanımlanmaktadır. Bireyleri söz ve hareketler ile düzenli bir şekilde korkutmak, kendisine ve değer verdiği konular üzerine bireyin güvenine zarar vermek amacı ile aşağılayıcı, küçük düşürücü sözler sarf etmek, sürekli negatif yönlü eleştirmek, dalga geçmek, uygunsuz lakaplar takmak ile birlikte bireylerin sevgi, şefkat, ilgi, onay, destek , kabullenme gibi temel duygusal ihtiyaçlarını göz ardı etmek, küçümsemek veya karşı tarafı baskı altına almak, tahdit edebilmek amacı ile bir araç haline dönüştürmek ise duygusal şiddet veya psikolojik şiddet olarak tanımlanmaktadır (Kaos GL, 2009:64)

Ataerkil yapıya sahip toplumlar, kural olarak benimsedikleri heteroseksüellik dışındaki cinsel yönelim ve cinsel kimliğe sahip bireyleri hastalıklı, sapkın, ahlaksız ve diğer olumsuz sıfatlarla tanımlamaktadır. Bu toplum normları, homofobik tutumları üretmekte ve farklı cinsel yönelimleri olan bireyleri toplumsal yaşamın dışına itmektedir. Bu da LGBT bireylerine yönelik önyargı ve olumsuz tutumların oluşmasına ve bunların korku, nefret, aşağılama, taciz gibi psikolojik ve fiziksel şiddet içeren davranışlar olarak ortaya çıkmasına neden olmaktadır. (Sakallı-Uğurlu ve Uğurlu, 2004:64; Kaos GL, 2009: 49).

LGBT bireylerinin, sürekli olarak şiddete ve ayrımcılığa yakın çevre tarafından maruz kalması, özellikle erken yaştaki LGBT bireylerinin benliklerini oluşturmalarına engel olmaktadır. Rivers (2001) LGBT bireylerinin, çoğunlukla evde, okulda ve yaşadıkları yerlerde sosyal çevreleri tarafından şiddete ve ayrımcılığa maruz kaldıklarını belirtmektedir. Bundan dolayı LGBT bireylerinin cinsel yönelim ve cinsel kimliklerini aileleri, yakınları veya arkadaşları öğrendiği zaman reddedilecekleri, yeterli arkadaş desteği alamayacakları veya evden atılacakları korkusu açılma süreçlerini zorlaştırmaktadır. LGBT bireylerinin açılma durumu gerçekleştiğinde ise homofobik tutumlar ile karşı karşıya kalmak ile birlikte fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kalmalarından dolayı yalnızlaştıkları belirtilmektedir. Bu tür şiddet ve ayrımcılık sadece aile, okul, yakın çevre değil diğer kamusal alanlarda da gerçekleşmektedir (Uluyol, 2016:89-90).

LGBT bireylerinin toplumsal dışlanmadan dolayı şiddete açık bir konumda bulunmaları, fiziksel veya psikolojik şiddete maruz kalma olasılığını da arttırmaktadır. İlk

olarak ailede başlayan şiddet devamında okulda, sokakta, sağlıkta, hukukta, medya ve diğer alanlarda sıklıkla görülmektedir. Aile bireylerinin zorla evlendirmeye çalışmaları, evden atmaları, akran ilişkilerine zorlanmaları, uygun giyinmeye zorlanmaları ve çarpıcı bir şekilde tedaviye zorlanmaları en temelde ailede karşılaştıkları şiddettir. LGBT bireylerinin en sık şiddete maruz kaldıkları bir diğer alan okulda ise arkadaşları ve öğretmenleri tarafından her tür şiddet biçimi ile karşı karşıya kalmaktadır. Sokaklar da sürekli taciz, hedef gösterilme veya gözaltına alınma, sağlıkta HIV pozitif olduğu varsayımı ile bazı doktorların ameliyat yapmayı reddettiği veya bazı sağlık kuruluşlarının kan bağışi almak istemediği gibi davranışlarla karşılaşmaktadırlar. Buna ek olarak eşcinsel erkek bireylerin askerliğe zorlanması, koruyucu yasaların bulunmaması nedeni ile kaldıkları fiziksel veya psikolojik şiddetten şikayetçi olamamaları hatta öldürülmelerinin cezasının karşılıksız kaldığı da bilinen bir diğer şiddet türüdür. Medyada gey şarkıcılar ile eğlence amaçlı programlar yapılırken diğer taraftan seks işçisi trans kadınlar “toplumun ahlakını bozan, şiddeti doğuran, fuhuş yapan” olarak yansıtılmışlardır (Özbek, 2017:160).

1.6. LGBT Bireylerinde Memnuniyet

Yaşam memnuniyeti, bireyin yaşam biçimleri içinde kendi yaşam kalitesine yönelik öznel değerlendirme sonucunda ulaştığı memnuniyetini ifade eder. Yaşam doyumu olarak da ifade edilen kavram, bireyin yaşamındaki mutluluğu olarak da tanımlanabilmektedir (Veenhoven, 1996: 17).

Yaşam memnuniyeti sağlık, eğitim, yeterli beslenme ve korunma, sağlıklı bir çevre, hak, cinsiyet eşitliliği, saygınlık, güvenlik gibi birçok bileşenden oluşmaktadır. Bu bileşenlerdeki eksiklik ise yaşam memnuniyetini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu da bireylerin memnuniyetleri hakkında bilgi vermektedir. Fakat LGBT bireyleri için bu kriterler yeterli değildir. LGBT bireylerinin memnuniyetleri heteroseksüel bireyler ile karşılaştırıldığında yaşam memnuniyet düzeylerinin düşük olduğu bilinmektedir. Buna ek olarak Amerika’da yapılan çalışmada 3000 LGBTQ bireyi 81000 heteroseksüel bireyin yaşam memnuniyetleri karşılaştırılmış ve yaşam memnuniyetlerinin düşük olduğu görülmüştür. Fakat İsrail’de yapılan bir diğer çalışmada 219 heteroseksüel birey ile 219 LGBTQ bireylerinin yaşam memnuniyet düzeyleri karşılaştırılıp LGBTQ bireylerine daha olumsuz tavırlar sergilemesine rağmen bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir (Lazarevic vd., 2016: 594-595; İYKA, 2010:17).

LGBT bireylerine sosyal destek, memnuniyetleri için önemli bir rol oynamaktadır. Örneğin bireylerin kabulü, evlilik hakkı veya evlat edinmek gibi haklara sahip olması LGBT bireyleri için önemli olmakla birlikte bu tür toplumsal değişimlere ihtiyaç bulunmaktadır. Bu

anlamda sosyal destek gibi daha spesifik kavramlar LGBT bireylerini anlama ve temsil etmede kullanılmaktadır. Bunun ile ilgili olarak Clarke vd. (2010) pozitif psikolojiye dayalı, çeşitliliğe saygı duyulan ve heteronormativitenin sınırlarını aşan bir çerçeve oluşturma ihtiyacını gündeme getirmektedir. Bireylerin bir topluluğa veya sosyal ağa ait olma duygusunun artmasına yol açan sosyal müdahalelerin yanı sıra sosyal desteğin refah için önemli olduğu ve bunun ile birlikte sosyal desteğin toplumsal değişim üzerinde etkisinin olduğu gözlenmiştir (Dominguez-Fuentes vd., 2012:242)

Bunun ile birlikte gelir ve eğitimin memnuniyet üzerinde etkisi olduğu bilinmektedir. Fakat LGBT bireyleri yaşadıkları ayrımcılık ve şiddet yüzünden eğitimlerini yarıda bırakmakta veya heteroseksüel bireyler ile aynı eğitim ve beceriye sahip olmalarına rağmen daha az gelire sahip olmaktadır. Buna ek olarak LGBT bireylerinin günlük yaşamda sık sık karşılaştıkları önyargı, ayrımcılık, fiziksel ve psikolojik şiddet gibi davranışların yaşam memnuniyetlerini ve benlik saygısını azalttığı görülmektedir (Degges-White ve E. Myers, 2006:23-35; Selvidge vd., 2008:453).

1.7. Literatür Araştırması

Sakallı ve Uğurlu (2003), ODTÜ öğrencilerinden 54 kişiye anket uygulamış olup kişilerin lezbiyen bir birey ile temasa geçmeden önce ve geçtikten sonraki davranışlarını incelemiştir. Bunun sonucunda heteroseksüel bireyler, lezbiyen birey ile temas haline geçtiklerinde tutumlarında olumlu yönde bir değişikliğin olduğu ortaya çıkmıştır.

Güney vd.'nin (2004), yaptıkları çalışmada 90 öğrenciye sorular sorularak eşcinsellik konusundaki görüşleri incelenmiştir. Bu konudaki görüşlerinin olumsuz yönde olduğu ortaya çıkmıştır. Eşcinselliğin ruhsal bir bozukluk olduğunu 30 öğrenci dile getirmiştir. Bu durumlarına üzüldüklerini, kaygılandıklarını ve eşcinsellik durumundan vazgeçirmeye yönelik yardımda bulanacaklarını söylemişlerdir. Aile bireylerinden birinin eşcinsel olduğu durumda kabullenemedikleri fakat arkadaş olduğunda daha ılıman bir tavır sergiledikleri yani yakınlık durumuna göre tavırlarının değiştiği ortaya çıkmıştır.

Saraç ve E. Rahim'in (2009) yaptıkları çalışmada, sporda LGBT bireylerine karşı tutumlar incelenmiş olup bu doğrultuda 627 kişiye anket uygulanmıştır. Çalışmada, LGBT bireylerindeki erkek sporcular için olumsuz düşünceler daha baskın iken kadın sporcular için daha ılımlı sonuçlar ortaya çıkmıştır. Spor dallarına göre tutumlar değişiklik göstermek ile birlikte erkek ve kadın bireyler arasında da tutum farklılığı gözlemlenmiştir.

Öztürk ve Kindap (2011), lezbiyen bireylerde içselleştirilmiş homofobi ölçeğinin psikometrik analizini Cronbach-alfa, regresyon analizi ve manova yöntemini kullanarak analiz

etmişlerdir. Bu doğrultuda 140 bireye anket uygulanmıştır. İçselleştirilmiş homofobinin bireyler üzerindeki benlik kaygısı ve yaşam memnuniyeti ile negatif yönlü olduğu, yalnızlık düzeyi ile pozitif yönlü olduğu ortaya çıkmıştır. Bir diğer sonuç ise cinsel yönelimleri aileleri tarafından bilinen bireylerin bilinmeyenlere göre içselleştirilmiş homofobi düzeyinin daha düşük olduğu ortaya çıkmıştır.

Yalçınoglu ve Önal (2014), yaptıkları çalışmada eşcinsel ve biseksüel erkeklerin içselleştirilmiş homofobi düzeylerinin sağlık üzerine etkilerini araştırmışlardır. Uygulanan anket ile 210 kişiye ulaşılmış olup bireylerin içselleştirilmiş homofobi düzeylerinin ve maruz kaldıkları ayrımcılığın ruh sağlığı üzerindeki etkileri ki-kare testi ve lojistik regresyon ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarında bireylerin %21,9’unda içselleştirilmiş homofobi olduğu saptanmıştır. Diğer bir sonuç olarak 25 yaş ve üzerinde içselleştirilmiş homofobi olma olasılığı azalırken, gey bireylerin biseksüel bireylerden daha riskli olduğu ve eğitim ile içselleştirilmiş homofobi düzeyinin azaldığı görülmüştür.

Kim ve Fredriksen-Goldsen (2014), yaşlı lezbiyen, gey ve biseksüel (LGB) bireyler için yalnızlık ve yaşam düzeylerini incelemiştir. 50 yaş ve üstü 2444 bireye uygulanan anket sonucunda bireylerin yaşadıkları ayrımcılık ve içselleştirilmiş homofobiden dolayı sosyal ortamlarda daha çekimser kaldıkları, daha çok yalnızlığı seçtikleri ortaya çıkmıştır.

Dürüst ve Çağlar (2015), lezbiyen, gey, biseksüel, transseksüel ve queer (LGBTQ) bireylerinin sosyal ve bireysel yaşam alanlarının değerlendirilmesini ele almıştır. Cinsel yönelimi farklı olan bireylerin toplumsal yaşamda kendilerini farklı görüp görmediklerini, sosyal ilişkilerde özgür hissedip hissetmediklerini ortaya koymak amacıyla 95 kişiye anket uygulanmıştır. Betimleyici istatistikler sonucunda da bireylerin kendilerini farklı gördükleri ve bundan dolayı da sosyal yaşam alanında ve kişisel ilişkilerinde özgür hissetmedikleri ortaya çıkmıştır.

Çavdar ve Çok (2016), LGBT bireylerinin eğitim hayatında yaşadıkları zorlukları değinmek amacı ile 225 kişiye anket uygulamıştır. Bunun sonucunda %82,3 ü okulları LGBT bireyleri için güvenli bulmadığını hatta %59,7’si LGBT bireylerine destek olan heteroseksüel bireyler içinde güvenli olmadığını söylemişlerdir. Bireylerin okul hayatında sıklıkla ayrımcılığa maruz kaldıkları, bunu durdurmak adına idarenin ve öğretmenlerin yeterli çabayı göstermedikleri, eğitim hayatlarında en az dört kez taciz ve zorbalığa maruz kaldıkları gibi çarpıcı sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Selçuk vd. (2015), yaşam alanı konusunda 68 LGBT bireyine anket uygulamışlardır. LGBT bireyleri belli bölgelerde yoğunlaştıkları, rahat bir yaşam alanına sahip olmadıkları, her

yerden alışveriş yapamadıkları ve lezbiyen bireylerin ailelerin olduğu bölgede yaşamayı tercih ettikleri sonucu ortaya çıkmıştır.

Kılıçarslan ve Işık'ın (2017), çalışmasında lezbiyen, gey, biseksüel, transseksüel ve interseks (LGBTİ) bireylerinin yaşadığı sorunlar üzerinde durulmuştur. Türkiye'deki LGBTİ bireylerinin sapkın olarak nitelendirildiği ve bu doğrultuda sürekli baskı altında kaldıkları belirtilmiştir. Ailelerin çocuklarının cinsel yönelimlerini kabul etmeyip bir hastalık olarak gördükleri, bunun sonucunda da “tedavi” adı altında heteroseksüelliğe zorlandığı gözler önüne serilmiştir. Devletin LGBTİ bireylerini kabul etmediği, askerlik, cezaevi gibi durumlarını göz ardı ederek hak ihlali yaptığı ortaya koyulmuştur. Toplumun önyargısından dolayı günlük yaşamın hayatı önemli olan alanlarında karşılaştıkları ayrımcılık, özellikle istihdam ve yaşam alanındaki olumsuzluklar yüzünden bireyleri fuhuşa sürüklendikleri belirtilmiştir. Bu gibi yaşanan olumsuzluklardan dolayı temel insan hakları çerçevesinde LGBTİ bireylerinin hayatlarını zorlaştırmak yerine LGBTİ sivil toplum kuruluşları ile birlikte koordineli olarak çalışıldığı takdirde hayatı onlar için daha yaşanılır kılınacağını öne sürmüşlerdir.

Özpuat vd. (2017) yaptıkları çalışmada, öğrencilerin LGBT bireylerine karşı tutumları incelenmiş olup cinsiyete göre tutumların değiştiği saptanmıştır. Erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre daha fazla olumsuz tutum sergilediği ortaya çıkmıştır.

Yasin vd.'nin (2018) LGBTİ sağlığı üzerine yaptıkları çalışmada, Türkiye'de yaşayan LGBTİ bireylerinin sağlık durumları ve sağlık hizmetlerine erişimde yaşadığı zorluklar incelenmiştir. Yapılan çalışmada 278 bireye anket uygulanmış olup bu anket sonucunda; %67,3 'ünün cinsiyet kimliğini ya da cinsel yönelimlerini sağlık çalışanlarına söylemediği, %25,3'inin cinsiyet kimliği ya da cinsel yönelimlerinden dolayı başta devlet hastaneleri olmak üzere ayrımcılığa maruz kaldıkları veya olumsuz davranışlara maruz kaldıklarını ve %20,9'unun en fazla doktorlardan olumsuz tavır gördüğü sonucu ortaya çıkmıştır. Bireylerin %92,8'i LGBTİ dostu sağlık kurumlarına olan ihtiyacı söylemişlerdir. Bu çalışma sonucunda, LGBTİ dostu sağlık kurumlarına ve sağlık çalışanlarına ihtiyaç olduğu ortaya çıkmıştır.

Özbek ve Taneri' nin (2018) çalışmasında, öğretmen adaylarının ayrımcılığa yönelik tutumları üzerine Çankırı Karatekin üniversitesinde gerçekleştirilen anket çalışması 622 öğretmen adayı bireylere uygulanmıştır. Katılan bireylerin LGBT bireylerine karşı negatif tutum sergiledikleri, fakat yakın çevrelerinde LGBT bireylerinin olması çok az da olsa durumu değiştirdiği, ailelerinin eğitim düzeylerinin düşük olması nedeniyle ayrımcılık tutumlarının olumsuz yönde etkilendiği ortaya çıkmıştır.

Mete ve Özerdoğan' nın (2019) çalışmasında, ebelik bölümü öğrencilerinin LGBT bireylerine karşı tutumları incelenmiş ve 298 kişiye anket uygulanmıştır. Bu çalışma sonucunda

öğrencilerin çoğunun, cinsel yönelimin bir tercih olduğunu ve tedavi ile düzeltilebileceklerini düşündükleri ortaya çıkmış ve toplumun da LGBT bireylerine karşı önyargılı olduğu belirtilmiştir.

Orta ve Karakaş (2018), 224 yüksek lisans öğrencisine uyguladıkları ankette, iş başvurusunda bulunan bireylerin cinsel yönelimlerinin işe alma niyetleri üzerindeki etkisini incelemiş ve bunun sonucunda katılımcıların LGBT bireylerini işe alma konusunda olumsuz tavır sergiledikleri ortaya çıkmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

EKONOMETRİK YÖNTEM

2.1. Logit Model

Bağımlı değişkenin 0 ve 1 değerlerini alan binom rastlantı değişkeni olması durumunda logit ya da probit regresyon modelleri uygulanmaktadır. Bu regresyon modellerinde bağımsız değişkenler için herhangi bir kısıtlama olmadığı gibi bağımsız değişkenler nitel veya nicel olabilmektedir. 0 ve 1 değerlerini alan bağımlı değişkenli bir regresyon modeli En Küçük Kareler yöntemi ile tahmin edildiğinde hata teriminin normal dağılmaması, değişen varyans sorunu ve belirlilik katsayısının güvenilirliğini kaybetmesi gibi sorunlardan dolayı bu model; En çok olabilirlik tahmin yöntemiyle tahmin edilmektedir. Logit modelde hata teriminin normal dağılması, hata varyansının sabit olması, doğrusallık gibi varsayımlar aranmamaktadır. Bağımsız değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantı sorununun olmaması ve model spesifikasyon hatası olmaması gerekliliğini korumaktadır. (Mert, 2016: 180).

Logit model kümülatif lojistik dağılım fonksiyonuna dayanmaktadır. Lojistik dağılım fonksiyonu, bağımlı değişkenin iki kategorili olduğu durumda denklem (2.1)'de gösterilmektedir.

$$P_i = E(Y = 1 | X_i) = \frac{1}{1 + e^{-(\beta_1 + \beta_2 X_i)}} \quad (2.1)$$

$$Z_i = \beta_1 + \beta_2 X_i \text{ dönüşümü yapıldığında} \quad (2.2)$$

$$P_i = \frac{1}{1 + e^{-Z_i}} \text{ olmaktadır.} \quad (2.3)$$

Z_i , $-\infty$ 'dan $+\infty$ 'a kadar değerler alırken, P_i ' de 0 ile 1 arasında değerler almaktadır. Burada Z_i 'nin yani X_i 'nin P_i ile ilişkisinin doğrusal olmadığı görüldüğü gibi, sadece X_i ile değil β 'lar ile de ilişkisinin doğrusal olmadığı görülmektedir. Ancak bu eşitlik aşağıda gösterildiği gibi doğrusal olabilmektedir.

Gerçekleşme olasılığı

$$P_i = \frac{1}{1 + e^{-Z_i}} \quad (2.4)$$

Gerçekleşmeme olasılığı

$$1 - P_i = \frac{1}{1 + e^{Z_i}} \text{ 'dir.} \quad (2.5)$$

Olayın gerçekleşme olasılığının, gerçekleşmeme olasılığına oranı ise;

$$\frac{P_i}{1-P_i} = \frac{1+e^{Z_i}}{1+e^{-Z_i}} = e^{Z_i} \text{ , dir.} \quad (2.6)$$

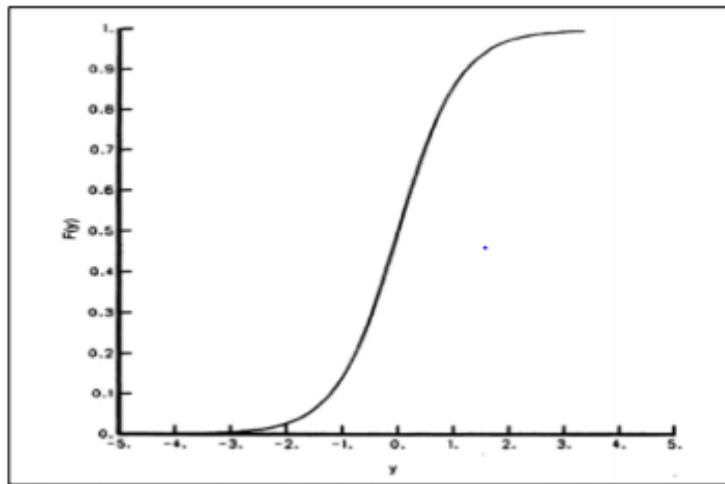
Bu durumda $P_i/(1-P_i)$ gerçekleşmenin odds oranı (bahis oranı) olarak adlandırılmaktadır. Denklem (2.6)'nın logaritması alındığında;

$$L_i = \ln\left(\frac{P_i}{1-P_i}\right) = Z_i \quad (2.7)$$

$$= \beta_1 + \beta_2 X_i$$

logit modeli elde edilmektedir. Fark oranlarının logaritması L_i , hem X hem de parametrelere göre doğrusal olmak ile birlikte Z_i , $-\infty$ ve $+\infty$ aralığında değerler alırken, P_i de 0 ile 1 aralığında değerler almaktadır (Gujarati, 1999: 554-555).

Lojistik dağılım fonksiyonu S şeklinde bir eğridir. Eğri üzerindeki noktalar X 'in her değeri için $P_i = E(Y=1|X_i)$ olasılığını verir.

Şekil 2. 1. Lojistik Dağılım Fonksiyonu

0 ve 1'deki asimptotlar yani $E(Y)$ ortalaması, 0'ın altına ve 1'in üstüne çıkmamaktadır. Böylece logit değeri, 0 ile 1 aralığındadır (Mendenhall ve Sincicf, 2012: 494-495).

2.2. Multinomial Logit Model

Multinomial logit model, en sık kullanılan nominal regresyon modelidir. Bu modelde bağımsız değişkenlerin etkilerinin her bir sonuç için farklı olmasına izin verilmektedir. Örneğin bir şirketin çalışanlarına sunduğu, üç düzeye sahip A, B, C sağlık planları bulunmaktadır. Olası bağımsız değişkenler; cinsiyet, yaş, gelir değişkenlerini içermektedir. Amaç, bireyin üç plandan herhangi birini seçme olasılığını, bağımsız değişkenlerin plan seçimi üzerindeki etkisi ile farklı plan seçimindeki olasılığını tahmin etmektir. Burada herhangi bir planın yerinin değiştirilmesi sonuçları etkilememektedir. Çünkü planlar içerisinde birey rasyonel davranarak kendisi için en

iyi yani en fazla faydayı sağlayan planı seçecektir. Buna bağlı olarak multinominal logit model rassal fayda modeline dayanmaktadır (Hosmer vd., 2013:269).

Rassal fayda modeli, bilinen ve bilinmeyen özellikleri içeren deterministik ve stokastik kısımlardan oluşmaktadır. Rassal fayda teorisine göre J alternatifler içerisinde j-nci alternatif seçiminin, i-nci bireye sağladığı faydanın en yüksek olduğu varsayılmaktadır. Tesadüfi bir j alternatif seçiminin fayda fonksiyonu şu şekildedir:

$$U_{ij} = Z_{ij}\beta + \varepsilon_{ij}, \Pr ob(U_{ij} > U_{ik}); k \neq j \quad (2.8)$$

U_{ij} i-nci bireyin j-nci seçimdeki elde ettiği faydayı, Z_{ij} bağımsız değişkenler ve parametrelerin deterministik bir fonksiyonunu, ε_{ij} ise stokastik kısmı göstermektedir. Burada ε_{ij} , Gumbbell dağılımına sahip rastgele hata terimidir. Rassal fayda modelinde, rastgele hata terimi ε_{ij} 'nin Gumbbell dağılım fonksiyonu;

$$F(\varepsilon_{ij}) = \exp(-e^{-\varepsilon_{ij}}) \quad (2.9)$$

$$\Pr ob(Y_i = j) = \frac{e^{Z_{ij}\beta}}{\sum_{j=1}^J e^{Z_{ij}\beta}} \quad (2.10)$$

Bu model, çok terimli logit model olarak adlandırılmaktadır (multinomial logit model). Fayda, bireyleri ve seçimleri içeren Z_{ij} 'ye bağlıdır. Bunları ayırmakta yarar olacağından; $Z_{ij} = [W_{ij}, X_i]$ denirse W_{ij} , bireylere ve tercihlere karşı değişebilmektedir. W_{ij} 'nin bileşenleri çoğu zaman tercihlerin nitelikleri olarak adlandırılmaktadır. Fakat X_i bireylerin niteliklerini içermektedir ve dolayısıyla da bütün seçimlerde aynı olmaktadır. Model birleştirildiğinde (Greene, 2003: 19-21; Long ve Freese, 2001: 175; Hosmer vd., 2013:269);

$$\Pr ob(Y_i = j) = \frac{e^{\beta X_{ij} + \alpha w_i}}{\sum_{j=1}^J e^{\beta X_{ij} + \alpha w_j}} = \frac{e^{\beta X_{ij}} e^{\alpha_i w_i}}{\sum_{j=1}^J e^{\beta X_{ij}} e^{\alpha_i w_i}} \quad (2.11)$$

J. temel düzey, bağımlı değişkenin diğer düzeyleri ile ikiye bölünmüş gruplar halinde karşılaştırılmaktadır. Bağımlı değişken düzeylerinin her biri ikili olarak düşünüldüğünde i. gözlem için her bir modelden elde edilen olasılıklar toplamının 1'e eşit olması gerektiğinden genellikle temel düzey olarak alınan J. düzeye ait bir model oluşturulmaz. Dolayısıyla J-1 tane model oluşmaktadır. Sabit terimde dahil K tane açıklayıcı değişkenin olduğu modelde toplam tahmin edilen parametre sayısı K(J-1) olmaktadır (Akkuş ve Özkoç, 2016: 73; Long ve Freese, 2001: 176).

Üç kategori ve tek açıklayıcı değişkene ait multinominal logit modelde, bağımlı değişkenin alabileceği değerler 0, 1 ve 2 olarak belirlenmiştir. Bu model ile ikili karşılaştırmalar sonucunda ikili logit modeller oluşmaktadır. Temel kategori olarak 0 belirlendiğinde logit fonksiyonları birbirleri ile karşılaştırılarak elde edilen ikili logit modellerin tahmini;

$$g_1(x) = \ln \left[\frac{\Pr(y=1|x)}{\Pr(y=0|x)} \right] \quad (2.12)$$

$$= \beta_{10} + \beta_{11}x_1 + \beta_{12}x_2 + \dots + \beta_{1p}x_p = x' \beta_1 \quad (2.13)$$

Ve

$$g_2(x) = \ln \left[\frac{\Pr(y=2|x)}{\Pr(y=0|x)} \right] \quad (2.14)$$

$$= \beta_{20} + \beta_{21}x_1 + \beta_{22}x_2 + \dots + \beta_{2p}x_p = x' \beta_2 \quad (2.15)$$

şeklinde yazılabilir. Burada temel kategori 0'a eşit olmaktadır. Tahmini parametreler farklı olsa da aynı öngörülerini sağlayan parametrelerdir (Hosmer vd., 2013: 269 ve Long ve Freese, 2001; 175).

2.3. MNLM Yorumlama

Basit bir multinominal logit modelde bile birçok parametre bulunurken, 3 kategorili 5 açıklayıcı değişkenli bir modelde 12 parametre vardır. 4 kategorili bir modelde 18, 5 kategori olduğunda ise 24 parametreye kadar çıkabilmektedir. Bu nedenle, bazı yorumlama yöntemlerine değinilecektir (Long ve Freese, 2001;191).

2.3.1. Marjinal Etki

Multinominal logit model, doğrusal olmayan bir modeldir. Bundan dolayı, açıklayıcı değişkenlerdeki her bir değişimin olasılıklar üzerindeki etkisi hesaplanmak istendiğinde marjinal etkilerin bulunması gerekmektedir. Bu neden ile değişkenlerdeki değişimin, olasılıklar üzerindeki etkisi, eşitlik (2.9)'un X_i 'ye göre türevi alınarak marjinal etki şeklinde bulunmaktadır (Greene, 2003: 722).

$$\frac{\partial \Pr(y=j|x)}{\partial X_i} = \Pr(y=j|x) \left[\beta_{k,j|J} - \sum_{j=1}^J \beta_{k,j|J} \Pr(y=j|x) \right] \quad (2.16)$$

$$\delta_j = \frac{\partial P_j}{\partial X_i} = P_j \left[\beta_j - \sum_{k=0}^j P_k \beta_k \right] = P_j [\beta_j - \beta'] \quad (2.17)$$

Denklem (2.15) $\beta_{k,j|J}$ 'ları birleştirdiğinden, marjinal değişim modelin bağımsız değişkenlerinin değerlerine ve kategorilerin katsayılarına bağlı olmaktadır ve X_k 'nın j üzerindeki marjinal etkisinin X_k ' ya bağlı β_{jk} katsayısı ile aynı işarete sahip olma zorunluluğu yoktur. Dolayısı ile X_i 'nin değeri değiştikçe marjinalin işareti de değişebilmektedir (Greene, 2003: 722; Long ve Freese, 2001: 198).

2.3.2. Kesikli Değişim

Kesikli değişim, sürekli ve bağımsız kukla değişkenlerde kullanılabilen bir yorumlama yöntemidir ve X_k , başlangıç değeri X_S 'en son değeri X_E 'ye doğru değiştiğinde tahmin edilen olasılıktaki değişim;

$$\frac{\Delta \Pr(y=j|x)}{\Delta \chi_k} = \Pr(y=j|x, \chi_k = \chi_E) - \Pr(y=j|x, \chi_k = \chi_S) \quad (2.18)$$

Burada $\Pr(y=j|x, \chi_k)$, X ' in X_k ' da belirli bir değer aldığında $y=j$ olasılığını göstermektedir. Buna bağlı olarak kesikli değişim, diğer tüm değişkenler sabit iken X_k değişkeninde X_S 'ten X_E 'ye bir değişim gerçekleştiğinde, j 'nin tahmini olasılığı $\frac{\Delta \Pr(y=j|x)}{\Delta \chi_k}$ kadar değişmektedir. Tahmin edilen olasılıktaki değişim değeri;

- X_k ' nın başlangıç değeri
- X_k ' daki değişim miktarı
- Diğer tüm değişkenlerin değerlerine bağlıdır.

Genellikle, X_k hariç diğer bağımsız değişkenler ortalamalarında sabit tutulmaktadır. Kukla değişkenlerde ise değişiklik değişkenin her iki değeri 0 ve 1 için sabit tutulmaktadır. Değişikliğin büyüklüğü tüm değişkenlerin seviyelerine ve değişikliğin büyüklüğüne bağlıdır. Bir değişkenin J kategorisi için kesikli değişim katsayıları (her sonuç kategorisi için bir tane), tüm değişimlerin mutlak değerlerinin ortalaması bulanarak hesaplanmaktadır (Long ve Freese, 2001;164-165). Sonuç kategorileri:

$$\bar{\Delta} = \frac{1}{J} \sum_{j=1}^J \left| \frac{\Delta \Pr(y = j | \bar{x})}{\Delta_{x_k}} \right| \quad (2.19)$$

2.3.3. Odds Oranı

Multinomial logit modelde katsayı yorumları logit modelde olduğu kadar basit değildir. Çünkü bağımsız değişkenlerdeki değişimin, seçimlerin tahmini olasılıklarını nasıl etkilediğini hesaplamak zordur. Buna bağlı olarak etkiler, odds oranı kullanılarak tahmin edilmektedir (Hosmer, 2013: 273; Retherford ve Choe, 1993:153).

Multinomial logit modellerde tüm modellerin olasılıkları toplamı 1 olmak zorundadır. Fakat β_{jk} 'nın negatif olduğu durumda bağımsız değişkenler olasılığı 1 yapmak için artma eğiliminde olmaktadır. Bunun ile birlikte β_{jk} 'nın pozitif olduğu durumda da bağımsız değişkenler artma eğiliminde olmakta ve olasılığı yükseltmektedir. Bu durum logit modelde gerçekleşmemektedir. Çünkü odds oranında pay artarken, payda azalır veya pay azalırken payda artar yani aynı yönde hareket etmemektedir. Bundan dolayı olasılık yerine bağımlı değişkenler arasında ikili karşılaştırmalar yapılarak odds oranları üzerinden yorumlar yapılabilmektedir (Retherford ve Choe, 1993:153-154). Odds oranı aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır.

$$\frac{P(Y = j)}{P(Y = j)} = \frac{\exp(\sum_{k=1}^j \beta_{jk} X_k) / D}{\exp(\sum_{k=1}^j \beta_{jk} X_k) / D} = \exp \left[\sum_{k=1}^j (\beta_{jk} - \beta_{j'k}) X_k \right] \quad (2.20)$$

Amaç, modelde yer alan diğer açıklayıcı değişkenler sabitken ilgilenilen açıklayıcı değişkendeki değişim ile birlikte bağımlı değişkenin ilgilenilen düzeyine ait odds davranışının nasıl değiştiğini ortaya koymaktır (Akkuş ve Özkoç, 2016: 75).

2.4. İlgisiz Alternatiflerin Bağımsızlığı (Independent of Irrelevant Alternatives: IIA)

Multinomial logit modelde ilgisiz alternatiflerin bağımsızlığı, modele bir alternatif eklemenin veya modelde var olan bir alternatifin özelliğini değiştirmenin i ve j alternatifleri arasındaki odds oranlarını değiştirmeyeceğini söylemektedir (Akkuş ve Özkoç, 2016: 75).

MNLM için önemli sınırlama, hata terimlerinin tercihler süresince bağımsız olmaları ile ilgilidir. Bu varsayımın bozulması, gözlemlerin iki alternatifini benzer veya eşit olarak değerlendirildiği durumda ortaya çıkmaktadır. İki alternatif arasındaki göreceli oranlar alternatiflerle ilgili olan gözlemlere bağlıdır ve böylece aynı anda dikkate alınan diğer tüm alternatiflerin doğasından ve sayısından bağımsızdır. Bağımlı değişkenin j ve j gibi iki alternatif düzeyi dikkate alındığında, bu alternatifler arasındaki oranların sadece parametrelerin fonksiyonları olduğu ve böylece diğer kategorilerden bağımsız olduğu ortaya çıkmaktadır (Akkuş ve Özkoç, 2016: 75; Long ve Freese, 2001: 189).

Bu varsayımda, alternatiflerin birbirlerinin yerini alması durumunda varsayımın bozulduğu ortaya çıkmaktadır. Bu varsayım, Hausman-McFadden (1984) ile Small ve Hsiao (1985) 'nın geliştirdikleri testler ile ölçülebilmektedir (Greene, 2003: 725).

Hausman testi aşağıdaki adımları içermektedir:

- β_F 'deki tahmin ile birlikte tüm j sonuçları tahmin edilir.
- Bir veya daha fazla sonuç ortadan kaldırılarak kısıtlı β_R tahmin edilir.
- β_R , kısıtlı modelde tahmin edilemeyen katsayılar ortadan kaldırıldıktan sonra β_F 'nin bir alt kümesi olabilir.

Test istatistiği;

$$H = \left(\hat{\beta}_R - \hat{\beta}_F \right)' \left[\hat{Var} \left(\hat{\beta}_R \right) - \hat{Var} \left(\hat{\beta}_F^* \right) \right]^{-1} \left(\hat{\beta}_R - \hat{\beta}_F^* \right) \quad (2.21)$$

Bu istatistik sınırlı alt küme tahminlerini göstermekte ve ki-kare dağılımına dayanmaktadır. Sınırlanan ve sınırlanmayan modeller için parametre tahminlerinin benzerlik göstermesi IIA varsayımının gerçekleştiğini göstermektedir. β_F ve β_R sırasıyla sınırlanmamış ve sınırlanmış parametre tahminlerini $Var \left[\hat{\beta}_F \right]$ ile $Var \left[\hat{\beta}_R \right]$ kovaryans matrisilerini göstermektedir. Eğer bu test sonucunda alternatifler birbirleri yerine tercih edilebiliyorsa kategoriler birleştirilmeli veya logit modele gidilmelidir (Greene, 2003: 725; Long ve Freese, 2001:187).

Small ve Hsiao testi;

Small ve Hsiao testini hesaplamak için, örnek eşit büyüklükte rastgele iki alt örneğe ayrılmaktadır. Sınırlandırılmamış MNLM, her iki alt örnek için de tahmin edilir. Sınırlandırılmamış modelden ilk alt örnek için $\hat{\beta}^{S_1}_U$ tahminleri, ikinci alt örnek için $\hat{\beta}^{S_2}_U$ tahminleri elde edilir. Katsayıların ağırlıklı ortalaması aşağıdaki gibidir:

$$\hat{\beta}^{S_1 S_2}_U = \left(\frac{1}{\sqrt{2}} \right) \hat{\beta}^{S_1}_U + \left[1 - \left(\frac{1}{\sqrt{2}} \right) \right] \hat{\beta}^{S_2}_U \quad (2.22)$$

Ardından, sınırlandırılmış örnek için bağımlı değişkenin seçilen bir değerine ilişkin bütün durumlar ortadan kaldırılarak ikinci alt örnekten kısıtlı bir örnek oluşturulur. MNLM, $\hat{\beta}^{S_2}_r$ tahminlerini ve $L(\hat{\beta}^{S_2}_r)$ olabilirliğini veren sınırlı örnek kullanılarak tahmin edilir. S;

Small ve Hsiao test istatistiği;

$$SH = -2 \left[L(\hat{\beta}_{S_1 S_2}^U) - L(\hat{\beta}_r^{S_2}) \right] \quad (2.23)$$

Small-Hsiao testi $K+1$ serbestlik dereceli ki-kare dağılımına dayanmaktadır. Burada K bağımsız değişkenlerin sayısını göstermektedir (Long ve Freese, 2001:189).

2.5. Katsayıların Hipotez testi

MNLM 'de katsayılar, tek tek Z istatistikleri, Wald testi veya Likelihood-Ratio (LR) testi kullanarak test edilebilmektedir. Fakat, MNLM katsayı gruplarını da test etmek gerekmektedir. İlk olarak, J tane bağımlı kategori içeren modelde X_k değişkeninin etkisinin olup olmadığını test etmek için $J-1$ tane katsayının aynı anda 0'a eşitliğini test etmek gerekmektedir. İkinci olarak, bağımsız değişkenlerin kategorileri arasında bir fark olup olmadığını test etmek gerekmektedir (Long ve Freese, 2001:180).

2.5.1. Etkisiz Değişken Testi

J tane bağımlı kategori bulunan modelde, her bir X_k değişkeni ile ilişkili $J-1$ tane parametre bulunmaktadır. X_k 'nin bağımlı değişken üzerinde etkisinin olmadığını gösteren hipotez aşağıdaki gibidir:

$$H_0 = \beta_{k,1|b} = \dots = \beta_{k,j|b} = 0 \quad (2.24)$$

Burada b temel kategori olmakta ve $\beta_{k,b|b}$, 0 sifıra eşittir. Wald veya LR ile test edilebilmektedir (Long ve Freese, 2001:181-182).

2.5.2. Bağımlı Kategori Testi

Bağımsız değişkenlerin her biri, j . kategorinin n . kategoriye karşı olasılıkları üzerinde önemli ölçüde etkiye sahip değil ise j . ve n . kategori ayırt edilememektedir. Buna bağlı olarak j . kategori ve n . kategorinin ayrıştırılamaz olduğunu belirten hipotez aşağıdaki gibidir:

$$H_0 = \beta_{1,j|n} = \dots \beta_{K,j|n} = 0 \quad (2.25)$$

Bu hipotez, Wald veya LR testi ile test edilebilmektedir. Her iki test birbirine benzer sonuçlar vermektedir. Modeldeki değişkenlere göre iki sonuç ayırt edilemez ise bu iki değişken birleştirilerek daha iyi sonuçlar tahmin edilebilmektedir (Long ve Freese, 2001:184).

2.6. Multinomial Logit Modelin Maksimum Olabilirlik İle Tahmini

MNLM parametreleri maksimum olabilirlik yöntemi (MLE) ile tahmin edilmektedir. Sık kullanılan tahmin yöntemlerinden biri olan MLE yöntemi, belli örneklem değerlerinin gerçekleşme olasılığını en yüksek yapan yığın parametrelerini bulmaktadır. Gözlemlerin

bağımsız olması gerekliliğinden ilerlenerek eşitlik $\Pr(y_i = j|x_i)$, i. gözlem için Y'nin gözlemlenme olasılığını, değişkenler Y=0 olursa, $Y_0=1$, $Y_1=0$ ve $Y_2=0$, eğer Y=1 olursa $Y_0=0$, $Y_1=1$ ve $Y_2=0$ ve eğer $Y_2=2$ ise $Y_0=0$, $Y_1=0$ ve $Y_2=1$ olacak şekilde kodlanmaktadır. Bu değişkenlerin toplamı $\sum_{j=0}^2 Y_j = 1$ 'dir. Bu gösterim kullanılarak n bağımsız örneklem için koşullu olasılık fonksiyonu;

$$l(\beta) = \prod_{i=1}^n \left[\pi_0(x_i)^{y_{0i}} \pi_1(x_i)^{y_{1i}} \pi_2(x_i)^{y_{2i}} \right] \quad (2.26)$$

Her $Y_{ji}=1$ olduğundan, maksimum olabilirlik fonksiyonu

$$L(\beta) = \sum_{i=1}^n y_{1i} g_1(x_i) + y_{2i} g_2(x_i) - \ln(1 + e^{g_1(x_i)} + e^{g_2(x_i)}) \text{ olur.}$$

Olasılık denklemleri $L(\beta)$ 'nin kısmi türevleri alınarak bulunmaktadır.

$$L(\beta_2, K, \beta_j | y, x) = \prod_{i=1}^N p_i \quad (2.27)$$

Burada β , p_i için verilen fonksiyonda yerine konulduğunda;

$$L(\beta_2, K, \beta_j | y, x) = \prod_{j=1}^j \prod_{y_i=1} \frac{e^{x_i \beta_j}}{\sum_{j=1}^j e^{x_i \beta_j}} \quad (2.28)$$

olabilirlik fonksiyonu elde edilmektedir. Fonksiyonun doğal logaritması alındıktan sonra $\ln L$ eşitliği maksimize edilerek β parametreleri tahmin edilmektedir. $\ln L$ 'nin maksimize Fisher skarlama veya Newton-raphson yöntemlerinden biri kullanılarak yapılabilmektedir (Hosmer vd., 2013:271; Greene 2003,724; Long, 1997: 156-157).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VERİ VE BULGULAR

Çalışmada, Türkiye genelinde LGBT bireylerine online olarak uygulanan anket ile elde edilen veriler kullanılmıştır. Bu doğrultuda Türkiye’de yaşayan LGBT bireylerinin yaşadıkları şiddeti (fiziksel-psikolojik) ve yaşam memnuniyetlerini etkileyen faktörler logit model yaklaşımı ile ayrımcılık alanlarını etkileyen faktörler ise multinominal logit model yaklaşımı ile analiz edilmiştir.

Veri setlerinin büyüklüğü; ayrımcılık alanları için 314, fiziksel şiddet ve psikolojik şiddet için 330, Türkiye’de yaşamaktan memnuniyet için 330, sosyal yaşam yerindeki memnuniyet için 324 ve işyerindeki memnuniyet için 330’dur. Çalışmada logit yaklaşımıyla beş model tahmin edilmiştir. Birinci ve ikinci modelde, LGBT bireylerinin şiddete maruz kalmalarını etkileyen faktörleri belirlemek amacı ile bağımlı değişkenleri; “Fiziksel Şiddet” ve “Psikolojik Şiddet” olarak alınmıştır. Bu bağımlı değişkenler, “Fiziksel Şiddete Maruz Kaldınız mı” ve “Psikolojik Şiddete Maruz Kaldınız mı” sorularına verilen; “Evet” ve “Hayır” şeklinde iki cevaplı kategoriden oluşmaktadır. Her iki model için de bağımsız değişken olarak; “Nüfus Grubu”, “Yaş Grubu”, “Eğitim Durumu”, “Baskı Altında Hissedenler”, “Oturduğu Çevrede Güvende Hissedenler”, “Evinde Güvende Hissedenler” şeklinde 6 farklı değişken kullanılmıştır. Bu bağımsız değişkenlerden; “Nüfus Grubu” değişkeni “Kır” ve “Kent”, “Yaş Grubu” değişkeni “15-25” “26-35” ve “36 ve 36 üstü”, “Eğitim Durumu” değişkeni “İlköğretim”, “Lise” ve “Lisans ve Lisansüstü”, “Baskı Altında Hissedenler” değişkeni “Evet” ve “Hayır”, “Oturduğu Çevrede Güvende Hissedenler” değişkeni “Evet” ve “Hayır”, “Evinde Güvende Hissedenler” değişkeni “Evet” ve “Hayır” kategorilerinden oluşmaktadır.

Bağımlı değişken; üçüncü modelde “LGBT Bireylerinin Türkiye’deki Yaşam Memnuniyeti” olarak alınmış olup, “Evet” ve “Hayır” olarak iki cevaplı kategoriden oluşmaktadır. Üçüncü modelde bağımsız değişkenler olarak; “Nüfus Grubu”, “Yaş Grubu”, “Eğitim Durumu”, “Baskı Altında Hissedenler”, “Oturduğu Çevrede Güvende Hissedenler”, “Evinde Güvende Hissedenler”, “Fiziksel Şiddete Maruz Kalan Bireyler” şeklinde 7 farklı değişken kullanılmıştır. Bu bağımsız değişkenlerden; “Nüfus Grubu” değişkeni “Kır” ve “Kent”, “Yaş Grubu” değişkeni “15-25” “26-35” ve “36 ve 36 üstü”, “Eğitim Durumu” değişkeni “İlköğretim”, “Lise” ve “Lisans ve Lisansüstü”, “Baskı Altında Hissedenler” değişkeni “Evet” ve “Hayır”, “Oturduğu Çevrede Güvende Hissedenler” değişkeni “Evet” ve “Hayır”, “Evinde Güvende Hissedenler” değişkeni “Evet” ve “Hayır”, “Fiziksel Şiddete Maruz Kalan Bireyler” değişkeni “Evet” ve “Hayır” kategorilerinden oluşmaktadır.

Dördüncü modelde ise bağımlı değişken; “LGBT Bireylerinin Sosyal Yaşamındaki Yerlerinden Memnuniyet” olup “Evet” ve “Hayır” şeklinde iki cevaplı kategoriden oluşmaktadır. “Nüfus Grubu”, “Yaş Grubu”, “Eğitim Durumu”, “Arkadaşlar ile Olan İlişkilerinden Memnuniyet”, “Oturulan Semtteki Memnuniyet” değişkenleri ise bağımsız değişkenler olarak kullanılmıştır. Bu bağımsız değişkenler kendi içerisinde; “Nüfus Grubu” değişkeni “Kır” ve “Kent”, “Yaş Grubu” değişkeni “15-25” “26-35” ve “36 ve 36 üstü”, “Eğitim Durumu” değişkeni “İlköğretim”, “Lise” ve “Lisans ve Lisansüstü”, “Arkadaşlar ile Olan İlişkilerinden Memnuniyet” değişkeni “Evet” ve “Hayır”, “Oturulan Semtteki Memnuniyet” değişkeni “Evet” ve “Hayır” kategorilerinden oluşmaktadır.

Logit model yaklaşımı ile kurulan beşinci modelin bağımlı değişkeni “İşyerindeki Memnuniyet” olarak alınmış ve “Evet” ve “Hayır” şeklinde 2 kategoriden oluşmuştur. Bağımsız değişkenler olarak; “Nüfus Grubu”, “Yaş Grubu”, “Eğitim Durumu”, “Meslek Memnuniyeti”, “Alınan Ücretten Memnuniyet” ve “İş Arkadaşlarından Memnuniyet” alınmıştır. Bu bağımsız değişkenler ise; “Nüfus Grubu” değişkeni için “Kır” ve “Kent”, “Yaş Grubu” değişkeni için “15-25” “26-35” ve “36 ve üstü”, “Eğitim Durumu” değişkeni için “İlköğretim” “Lise” ve “Lisans ve Lisansüstü”, “Meslek Memnuniyeti” değişkeni için “Evet” ve “Hayır”, “Alınan Ücretten Memnuniyet” ve “İş Arkadaşlarından Memnuniyet” değişkenleri için “Evet” ve “Hayır” kategorilerinden oluşmuştur.

Multinomial logit model yaklaşımı ile analiz edilen altıncı modelin bağımlı değişkeni, “Ayrımcılığa Maruz Kalınan Alanlar” olarak alınmıştır. Bu alanlar; eğitim, sağlık ve iş olmak üzere 3 kategoriden oluşmaktadır. Model; “Nüfus Grubu”, “Yaş Grubu”, “Eğitim Durumu”, “Baskı Altında Hissedenler”, “Oturduğu Çevrede Güvende Hissedenler”, “Evinde Güvende Hissedenler”, “Psikolojik Şiddete Maruz Kalanlar”, Fiziksel Şiddete Maruz Kalanlar” olmak üzere 8 farklı bağımsız değişkeni içermektedir. Bağımsız değişkenlerin kategorileri; “Nüfus Grubu” değişkeni için “Kır” ve “Kent”, “Yaş Grubu” değişkeni için “15-25” “26-35” ve “36 ve 36 üstü”, “Eğitim Durumu” değişkeni için “İlköğretim” “Lise” ve “Lisans ve Lisansüstü”, “Baskı Altında Hissedenler” değişkeni için “Evet” “Hayır”, “Oturduğu Çevrede Güvende Hissedenler” değişkeni için “Evet” ve “Hayır”, “Evinde Güvende Hissedenler” değişkeni için “Evet” ve “Hayır”, “Psikolojik Şiddete Maruz Kalanlar” değişkeni için “Evet” ve “Hayır”, “Fiziksel Şiddete Maruz Kalanlar” değişkeni için “Evet” ve “Hayır” şeklindedir.

3.1. Logit Model: Fiziksel Şiddet ve Psikolojik Şiddet

3.1.1. Tanımlayıcı İstatistikler

Tablo 3.1’de fiziksel şiddetin ve psikolojik şiddetin temel bağımsız değişkenler olan nüfus grupları, eğitim durumları ile yaş gruplarına göre dağılım oranları çapraz tablo şeklinde gösterilmektedir.

Tablo 3. 1. Fiziksel Şiddet ve Psikolojik Şiddet Frekans Dağılımları

Bağımsız Değişkenler	Fiziksel Şiddet				Psikolojik Şiddet			
	Evet		Hayır		Evet		Hayır	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Nüfus Grubu								
Kır	7	%29,17	17	%70,83	16	%66,67	8	%33,33
Kent	92	%30,07	214	%69,93	240	%78,43	8	%33,33
Eğitim Durumu								
İlköğretim	8	%28,57	20	%71,43	20	%71,43	8	%28,57
Lise	28	%19,58	115	%80,42	113	%79,02	30	%20,98
Lisans ve Lisansüstü	63	%39,62	96	%60,38	123	%77,36	36	%22,64
Yaş Grubu								
15-25	43	%24,29	134	%75,71	133	%75,14	44	%24,86
26-35	40	%35,09	74	%64,91	86	%75,44	18	%15,79
36-36 üstü	16	%41,03	23	%58,97	27	%69,23	12	%30,77

Bu tablodan; kentlerde yaşayan LGBT bireylerinin %30,07’sinin fiziksel şiddet ve %78,43’ünün psikolojik şiddet, kırsal alanda yaşayan LGBT bireylerinin ise %29,17’sinin fiziksel şiddet ve %66,67’sinin psikolojik şiddete maruz kaldığı söylenebilmektedir. İlköğretim mezunu bireylerin, fiziksel şiddet görme oranı %28,57 iken psikolojik şiddet görme oranı %71,43’tür. Lise eğitim seviyesindeki bireylerin %19,58’i fiziksel şiddet, %79,02’si psikolojik şiddet yaşadığını, eğitim seviyesi lisans ve lisansüstü olan bireylerin ise %39,62’si fiziksel şiddet, %77,36’sı psikolojik şiddet gördüğünü ifade etmiştir. Fiziksel şiddet ve psikolojik şiddetin yaş gruplarına göre dağılımında ise 15-25 yaş aralığındaki LGBT bireylerinin %24,29’u fiziksel şiddet, %75,14’ü psikolojik şiddet gördüğünü, 26-35 yaş grubunu oluşturan bireylerin %35,09’u fiziksel şiddet ile %75,44’ü psikolojik şiddete maruz kaldığını belirtmişlerdir. 36 ve 36 üstü yaş grubundaki bireylerin fiziksel şiddet görme oranı ise %41,03

iken psikolojik şiddet görme oranı %69,23'tür. Bu oranlar incelendiğinde LGBT bireylerinin eğitim seviyeleri ve yaşlarının ilerlemesi ile birlikte psikolojik şiddetin yerini fiziksel şiddetin aldığı görülmektedir.

3.1.2. Tahmin Sonuçları

Bağımlı değişkenin iki farklı kategoriden oluştuğu fiziksel şiddet ve psikolojik şiddet modelleri, logit model yaklaşımı ile analiz edilmiştir. Birinci modelde fiziksel şiddeti etkileyen faktörler ile ikinci modelde psikolojik şiddeti etkileyen faktörler incelenmiştir. Bu bağlamda model analizlerinin geçerliliğinin sağlanması için çoklu bağlantı sorunu ve model spesifikasyon hatasının olmaması gerekmektedir. Bu doğrultuda Tablo 3.2'de VIF değeri ve e^2 Prob değeri varsayımların gerçekleşip gerçekleşmediği ile ilgili bilgi vermektedir. Bu değerler varsayımların gerçekleştiğini ve veri setinin logit model yöntemi için uygun olduğunu göstermektedir.

Tablo 3. 2. Fiziksel ve Psikolojik Şiddet Analiz Sonuçları

Bağımsız Değişkenler		Fiziksel Şiddet			Psikolojik Şiddet		
		β	P	Odds	β	P	Odds
Sabit		1.256	0.008	3.513	-1.848	0.034	0.344
Nüfus Grubu¹	Kır	-0.133	0.785	0.874	0.279	0.615	1.322
Eğitim Durumu²	Lise	1.160	0.022	3.192	-0.086	0.865	0.817
	Lisans ve Üstü	-0.142	0.763	0.867	-0.201	0.690	0.916
Yaş Grubu³	26-35	-0.806	0.007	0.446	-0.443	0.192	0.641
	36 ve üstü	-0.409	0.320	0.664	0.987	0.029	2.685
Baskı altında Hissedenler⁴	Hayır	0.964	0.047	2.624	1.433	0.000	4.193
Oturduğu çevrede Güvende Hissedenler⁵	Hayır	-0.702	0.020	0.495	-0.570	0.032	0.418
Evinde Güvende Hissedenler⁶	Hayır	-1.137	0.001	0.320	-1.848	0.016	0.157
Fiziksel şiddet		Fiziksel Şiddet			Psikolojik Şiddet		
Örneklem: 330		VIF : 1.14			Örneklem: 330		
$X^2(8)$: 59.59		e^2 Prob: 0.618			$X^2(8)$: 58.37		
Prob> X^2 :0.0000					Prob> X^2 : 0.000		
Pseudo R^2 :0.1478					Pseudo R^2 :0.166		
Log likelihood: -171.79					Log Likelihood: -146.450		

Temel Kategoriler: ¹Kent, ²İlköğretim, ³15-25, ⁴Evet, ⁵Evet, ⁶Evet

Fiziksel şiddet için logit model tahmin sonuçlarına göre nüfus grubu, eğitim seviyesi, lisans ve lisansüstü ile 36 ve 36 üstü yaş grubu değişkenleri istatistiki olarak anlamlı değildir. Diğer açıklayıcı değişkenler ise %1, %5 ve %10 yanılma düzeyinde anlamlıdır. Model incelendiğinde; eğitim durumu lise mezunu olan bireylerin ilköğretim mezunu olan bireylere göre daha fazla fiziksel şiddet gördüğü, 26-35 yaş aralığındaki bireylerin ise 15-25 yaş aralığındaki bireylere göre 0,44 kat daha az fiziksel şiddete maruz kaldığı, baskı altında hissetmeyen LGBT bireylerinin, baskı altında hisseden LGBT bireylerine göre daha fazla fiziksel şiddet gördüğü ortaya çıkmıştır. Ayrıca, LGBT bireylerinden oturduğu çevrede ve evinde güvende hissetmeyenlerin, güvende hisseden bireylere göre daha az fiziksel şiddete maruz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Psikolojik şiddet modeli tahmin sonuçlarına göre; nüfus grubu, eğitim durumu ile 26-35 yaş grubu değişkenleri dışındaki diğer açıklayıcı değişkenler %1, %5 ve %10 yanılma düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Yaş aralığı 36 ve 36 üstü olan bireyler 15-25 yaş aralığındaki bireylere göre psikolojik şiddete 2,68 kat daha fazla maruz kalmaktadır. Baskı altında hissetmeyen LGBT bireylerinin fiziksel şiddet modelinde olduğu gibi, baskı altında hisseden bireylere göre psikolojik şiddet görme oranı daha yüksektir. Yine aynı şekilde, oturduğu çevrede ve evinde güvende hissetmeyen bireyler, hisseden bireylere göre sırasıyla 0,41 kat ile 0.15 kat daha az psikolojik şiddete maruz kalmaktadır.

Her iki model sonucuna göre; LGBT bireylerinin cinsel kimlik veya cinsel yönelimleri nedeni ile yaşadıkları baskıyı göz ardı etmeleri, fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kalma olasılıklarını arttırmaktadır. Buna ek olarak LGBT bireylerinin temel yaşam alanlarında kendilerini güvende hissetmedikleri için korunmaya yönelik daha fazla önlem almak zorunda kaldıkları ve bundan dolayı da şiddete maruz kalma olasılıklarının azaldığı yorumu yapılabilmektedir.

3.1.3. Marjinal Etkiler

Fiziksel şiddet ve psikolojik şiddet modelleri için tüm değişkenlerin marjinal etkileri Tablo 3.3'te gösterilmektedir.

Tablo 3. 3. Fiziksel Şiddet ve Psikolojik Şiddet İçin Marjinal Etkiler

Bağımsız Değişkenler		Fiziksel Şiddet				Psikolojik Şiddet			
		dy/dx	St. Hata	Z	P>Z	dy/dx	St. Hata	Z	P>Z
Nüfus Grubu¹	Kır	-0.04	0.094	-0.49	0.621	0.087	0.087	1.00	0.318
Eğitim Durumu²	Lise	0.195	0.092	2.13	0.033	-	0.076	-	0.817
	Lisans ve lisansüstü	-0.027	0.094	-0.29	0.773	0.017	0.075	0.44	0.657
						-		-	
Yaş Grubu³	26-35	-0.142	0.051	-2.75	0.006	-	0.044	-	0.204
	36 ve üstü	-0.069	0.071	-0.97	0.330	0.056	0.079	1.27	0.030
						0.172		2.17	
Baskı Altında Hissedenler⁴	Hayır	0.153	0.065	2.35	0.019	0.249	0.066	3.76	0.000
Oturduğu çevrede Güvende Hissedenler⁵	Hayır	-0.130	0.057	-2.29	0.022	-	0.049	-	0.020
						0.114		2.32	
Evinde Güvende Hissedenler⁶	Hayır	-0.221	0.069	-3.17	0.002	-	0.047	-	0.000
						0.190		4.04	

Temel Kategoriler: ¹Kent, ²İlköğretim, ³15-25, ⁴Evet, ⁵Evet, ⁶Evet

Fiziksel şiddet için logit modeli analiz sonuçlarına göre; kentsel alanda yaşayan ile kırsal alanda yaşayan, eğitim seviyesi lisans ve lisansüstü olan ile ilköğretim mezunu olan LGBT bireylerinin fiziksel şiddet görme olasılığı arasında anlamlı bir fark olmadığı gözlenmiştir. Eğitim seviyesi lise olan bireylerin, ilköğretim mezunu olan bireylere göre fiziksel şiddete maruz kalma olasılığı daha yüksektir. 26-35 yaş grubunda olan bireylerin 15-25 yaş grubundaki bireylere göre fiziksel şiddet görme olasılığının %14,2 daha az olduğu, 36 ve 36 üstü yaş grubu ile 15-25 yaş grubunun fiziksel şiddet görme olasılığı arasında anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır. Öte yandan baskı altında hissetmeyen bireylerin, baskı altında hisseden bireylere göre fiziksel şiddet görme olasılığı %15,3 daha fazladır. LGBT bireylerinin oturduğu çevrede ve evinde güvende hissetmemeleri, güvende hisseden bireylere göre fiziksel şiddete maruz kalma olasılığını azaltıcı yönde etkilemektedir.

Psikolojik şiddet modelinde ise kentlerde yaşayan bireyler ile kırsal alanda yaşayan bireylerin, eğitim durumu lise, lisans ve lisansüstü olan bireyler ile ilköğretim mezunu bireylerin ve son olarak yaş grubu 26-35 yaş aralığında olan bireyler ile 15-25 yaş aralığındaki

bireylerin psikolojik şiddet görme olasılığı arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Yaş grubu; 36 ve 36 üstü olan bireylerin, 15-25 yaş aralığındaki bireylere göre psikolojik şiddete maruz kalma olasılığı %17,2 daha fazladır. Bu modelde, fiziksel şiddet modeline benzer sonuçlar olduğu görülmektedir. Yine baskı altında hissetmeyen bireylerin, baskı altında hisseden bireylere göre psikolojik şiddet görme olasılığı %24,19 artarken, bireylerin oturduğu çevrede ve evinde güvende hissetmemeleri psikolojik şiddet görme olasılığını sırasıyla %11,4 ile %19 azaltmaktadır.

3.2. Logit Model: LGBT Bireylerinin Türkiye’de Yaşamaktan Memnuniyeti

3.2.1. Tanımlayıcı İstatistikler

Tablo 3.4’te LGBT bireylerinin Türkiye’de yaşamaktan memnuniyetlerinin, nüfus grupları, eğitim durumları ve yaş gruplarına göre dağılım oranları çapraz tablo şeklinde gösterilmektedir.

Tablo 3. 4. Türkiye’de Yaşamaktan Memnuniyet Frekans Dağılımları

Bağımsız Değişkenler	Türkiye’de Yaşamaktan Memnuniyet			
	Evet		Hayır	
	N	%	N	%
Nüfus Grubu				
Kır	6	%25,00	18	%75,00
Kent	70	%22,88	236	%77,12
Eğitim Durumu				
İlköğretim	9	%32,14	19	%67,86
Lise	35	%22,01	124	%77,99
Lisans ve Lisansüstü	21	%14,69	111	%77,62
Yaş Grubu				
15-25	43	%24,29	134	%75,71
26-35	24	%21,05	90	%78,95
36-36 üstü	9	%23,08	30	%76,92

Kentlerde yaşayan LGBT bireylerinin %22,88’i ile kırsal alanda yaşayan LGBT bireylerinin %25’i Türkiye’de yaşamaktan memnun olduğunu söylemektedir. Eğitim seviyesine göre Türkiye’de yaşamaktan memnun olanların oranı; ilköğretim için %32,14, lise

için %22.01, lisans ve lisansüstü için ise %14,69'dur. Yaş grubuna göre oranlara gelince; 15-25 yaş aralığında olan LGBT bireylerinin %24.29'u, 26-35 yaş grubunda olanların %21.05'i ile 36 ve 36 üstü yaş grubundakilerin %23.08'i Türkiye'de yaşamaktan memnun olduğunu ifade etmişlerdir. Tablodan, LGBT bireylerinin çoğunluğunun Türkiye'de yaşamaktan memnun olmadığı sonucuna ulaşılabilmektedir. Buna ek olarak bireylerin eğitim seviyeleri ile yaşam memnuniyetleri arasında negatif yönlü bir ilişkinin olduğu da söylenebilmektedir.

3.2.2. Tahmin Sonuçları

Bu modelde LGBT bireylerinin Türkiye'de yaşamaktan memnuniyetlerini etkileyen faktörleri analiz etmek için logit yaklaşımıyla tahminler yapılmıştır. Bu bağlamda kurulan modelin geçerli olabilmesi için çoklu bağlantı sorunu ve model spesifikasyon hatası varsayımları test edilmiştir. Test sonuçlarından, çoklu bağlantı sorunu ve model spesifikasyon hatası olmadığı tespit edilmiş olup ve bu değerler Tablo 3.5'de gösterilmektedir.

Tablo 3. 5. Türkiye'de Yaşamaktan Memnuniyet Modelinin Odds Oranlarına Göre Tahmin Sonuçları

		Türkiye'de Yaşamaktan Memnuniyet		
Bağımsız Değişkenler		β	P	Odds
Sabit		0.632	0.903	1.065
Nüfus Grubu¹	Kır	-0.196	0.710	0.821
Eğitim Durumu²	Lise	0.834	0.092	2.303
	Lisans ve Lisansüstü	0.946	0.053	2.577
Yaş Grubu³	26-35	0.301	0.334	1.351
	36 ve 36 üstü	0.396	0.373	1.456
Baskı altında Hissedenler⁴	Hayır	1.692	0.008	5.431
Oturduğu çevrede Güvende Hissedenler⁵	Hayır	-0.524	0.092	0.592
Evinde Güvende Hissedenler⁶	Hayır	-0.410	0.239	0.663
Fiziksel Şiddete Maruz Kalan Bireyler⁷	Hayır	0.508	0.099	1.662

Örnekleme: 330
X²(8): 32.59

VIF: 1.19
e² Prob: 0.165

Çoklu Bağlantı Sorunu Testi	Prob>X ² :0.0002
Ve Model Spesifikasyon	Pseudo R ² :0.0915
Hata Testi	Log İkelikelihood: -161.788

Temel Kategoriler: ¹Kent, ²İlköğretim, ³15-25, ⁴Evet, ⁵Evet, ⁶Evet, ⁷Evet, VIF: Çoklu bağlantı Testi, e² Prob: Model Spesifikasyon Hata Testi

Yapılan tahminlerde LGBT bireylerinin Türkiye’deki yaşam memnuniyetleri üzerinde; nüfus grubu, yaş grubu ve evinde güvende hissedenler değişkenlerinin anlamlı bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Diğer açıklayıcı değişkenlerin ise %1, %5 ve %10 yanılma düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür. LGBT bireylerinden lise ile lisans ve lisansüstü eğitime sahip olan bireylerin, ilköğretim mezunu olan bireylere göre sırasıyla 2.30 ve 2,57 kat daha fazla Türkiye’de yaşamaktan memnun olduğu saptanmıştır. Baskı altında hissetmeyen bireylerin, baskı altında hissedenlere göre Türkiye’de yaşamaktan memnuniyetlerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Son olarak ta, LGBT bireylerinin Türkiye’de yaşamaktan duydukları memnuniyeti oturduğu çevrede güvende hissetmemelerinin negatif yönde etkilediği, fiziksel şiddete maruz kalmamalarının ise pozitif yönde etkilediği görülmüştür.

3.2.3. Marjinal Ekiler

LGBT bireylerinin Türkiye’deki yaşam memnuniyetleri üzerinde bağımsız değişkenlerin marjinal etkileri Tabla 3.6’ da gösterilmektedir.

Tablo 3. 6. Türkiye’de Yaşamaktan Memnuniyet Modelinin Marjinal Etkilere Göre Tahmin Sonuçları

Türkiye’de Yaşamaktan Memnuniyet					
Bağımsız Değişkenler		dy/dx	ST. Hata	Z	P>Z
Nüfus Grubu ¹	Kır	-0.032	0.091	-0.36	0.720
	Lise	0.155	0.095	159	0.111
Eğitim Durumu ²	Lisans ve Lisansüstü	0.172	0.009	1.81	0.071
	26-35	0.048	0.049	0.98	0.327
Yaş ³	36 ve üstü	0.062	0.066	0.95	0.344
Baskı altında Hissedenler ⁴	Hayır	0.195	0.045	4.29	0.000
Oturduğu çevrede Güvende Hissedenler ⁵	Hayır	-0.087	0.053	-1.66	0.100
Evinde Güvende					

Hissedenler⁶	Hayır	-0.070	0.062	-1.12	0.264
Fiziksel Şiddete Maruz Kalan Bireyler⁷	Hayır	0.085	0.053	21551,0	0.111

Temel Kategoriler: ¹Kent, ²İlköğretim, ³15-25, ⁴Evet, ⁵Evet, ⁶Evet, ⁷Evet

LGBT bireylerinden; kentlerde yaşayanlar ile kırsal alanda yaşayanların, 26-35 yaş grubu ve 36 ve 36 üstü yaş grubu olanlar ile 15-25 yaş grubundakilerin, oturduğu çevrede ve evinde güvende hissetmeyenler ile güvende hissedenenlerin, fiziksel şiddete maruz kalmayanlar ile kalanların ve son olarak da eğitim durumu lise seviyesinde olanlar ile ilköğretim seviyesinde olanların Türkiye’de yaşamaktan memnun olma olasılığı arasında anlamlı bir fark yoktur. Bunun ile birlikte bireylerin eğitim seviyesinin lisans ve lisansüstü olması, ilköğretim olmasına göre Türkiye’de yaşamaktan memnuniyetlerini %17,2 arttırmaktadır. Kendilerini baskı altında hissetmeyen bireylerin, baskı altında hissedene göre Türkiye’de yaşamaktan memnun olma olasılığı %19,5 daha fazladır.

3.3. Logit Model: LBGT Bireylerinin Sosyal Yaşamdaki Yerlerinden Memnuniyeti

3.3.1. Tanımlayıcı İstatistikler

LGBT bireylerinin sosyal yaşamdaki yerinden memnuniyetlerinin; nüfus grupları, eğitim durumları ve yaş gruplarına göre dağılım oranları Tablo 3.7 ‘de gösterilmektedir verilmektedir.

Tablo 3. 7. Sosyal Yaşamdaki Yerinden Memnuniyete Göre Frekans Dağılımları

Bağımsız Değişkenler	Sosyal Yaşamdaki Yerinden Memnuniyet			
	Evet		Hayır	
	N	%	N	%
Nüfus Grubu				
Kır	4	%16,67	20	%83,33
Kent	80	%26,67	220	%73,33
Eğitim Durumu				
İlköğretim	3	%10,71	25	%89,29
Lise	44	%28,21	112	%71,79
Lisans ve Lisansüstü	37	%26,43	103	%73,57

Yaş Grubu				
15-25	39	%22,41	135	%77,59
26-35	31	%27,68	81	%72,32
36-36 üstü	14	%36,84	24	%63,16

Tablo 3.7’de memnuniyet oranları incelendiğinde; kentlerde yaşayan LGBT bireylerinin %26,67’si ile kırsal alanda yaşayanların %16,67’si sosyal yaşamdaki yerlerinden memnun olduğunu söylemektedir. Eğitim durumu ilköğretim mezunu olan bireylerin %10,71’i, lise eğitim seviyesindeki bireylerin %28,21’i, lisans ve lisansüstü eğitim seviyesindeki bireylerin ise %26,43’ü sosyal yaşamdaki yerlerinden memnun olduğunu ifade etmektedir. LGBT bireylerinden; 15-25 yaş grubunun %22.41’i, 26-35 yaş grubunu oluşturan bireylerin %27,68’i ile 36 ve 36 üstü yaş grubundaki bireylerin %36,84’ünün sosyal yaşamdaki yerlerinden memnun olduğu görülmektedir. Bunun ile birlikte tablodan, LGBT bireylerinin sosyal yaşamdaki yerlerinden memnuniyetsizliklerinin daha yüksek bir paydaya sahip olduğu anlaşılmaktadır.

3.3.2. Tahmin Sonuçları

LGBT bireylerinin sosyal yaşamdaki yerlerinden memnuniyeti ile bu memnuniyeti etkileyen faktörler logit yaklaşımı ile modellenmiştir. Bu bağlamda kurulan modelin geçerliliğinin sağlanması için çoklu bağlantı sorunu ve model spesifikasyon hatası varsayımları test edilmiştir. Tablo 3.8’de test sonuçları gösterilmiş olup bu sonuçlar doğrultusunda çoklu bağlantı sorunu ve model spesifikasyon hatası olmadığına karar verilmiştir.

Tablo 3. 8. Sosyal Yaşamdaki Yerinden Memnuniyet Modelinin Odds Oranlarına Göre Tahmin Sonuçları

		Sosyal Yaşamdaki Yerinden Memnuniyet		
Bağımsız Değişkenler		β	P	Odds
Sabit		1.467	0.022	4.338
Nüfus Grubu¹	Kır	0.417	0.485	1.517
Eğitim Durumu²	Lise	-1.080	0.103	0.339
	Lisans ve Lisansüstü	-1.101	0.096	0.332
Yaş Grubu³	26-35	-0.006	0.983	0.993
	36 ve üstü	-0.357	0.401	0.695
Arkadaşlar ile Olan ilişki Memnuniyeti⁴	Hayır	0.824	0.085	2.281

Oturulan Semtteki Memnuniyet⁵	Hayır	1.657	0.000	5.245
Çoklu Bağlantı Sorunu ve Model		Örnekleme: 324	VIF: 1.02	
Spesifikasyon Hatası Testi		X ² (8): 44.65	e ² Prob:0.363	
		Prob>X ² :0.000		
		Pseudo R ² :0.1218		
		Log Likelihood: -160.959		
Temel Kategoriler: ¹ Kent, ² İlköğretim, ³ 15-25, ⁴ Evet, ⁵ Evet, VIF; Çoklu Bağlantı Testi, e ² Prob: Model Spesifikasyon Hata Testi				

Tahmin sonuçlarına göre; nüfus grubu, yaş grubu ve lise eğitim seviyesi değişkenlerinin LGBT bireylerinin sosyal yaşamdaki yerlerinden memnuniyetleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı ve diğer değişkenlerin %1, %5 ile %10 yanılma düzeyinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu gözlenmiştir. Eğitim seviyesi lisans ve lisansüstü olan LGBT bireylerinin, ilköğretim mezunu olan bireylere göre sosyal yaşamdaki yerlerinden 0,33 kat daha az memnun oldukları tespit edilmiştir. Bunun ile birlikte arkadaşları ile olan ilişkilerinden ve oturdukları semtten memnun olmayan LGBT bireylerinin, memnun olan bireylere göre sosyal yaşamdaki yerlerinden çarpıcı bir şekilde daha fazla memnun olduğu görülmüştür. Bu da LGBT bireylerinin, toplumun ön yargısına karşı inatla varlıklarını ortaya koyduklarını göstermektedir.

3.3.3. Marjinal Etkiler

Tablo 3.9’da LGBT bireylerinin sosyal yaşamdaki yerlerinden memnuniyeti üzerinde tüm bağımsız değişkenlerin marjinal etkileri gösterilmiştir.

Tablo 3. 9. Sosyal Yaşamdaki Yerinden Memnuniyet Modelinin Marjinal Etkilere Göre Tahmin Sonuçları

Sosyal Yaşamdaki Yerinden Memnuniyet					
Bağımsız Değişkenler		dy/dx	St. Hata	Z	P>Z
Nüfus Grubu¹	Kır	0.064	0.084	0.76	0.449
Eğitim Durumu²	Lise	-0.145	0.071	-2.12	0.040
	Lisans ve Lisansüstü	-0.014	0.070	-2.05	0.034
Yaş³	26-35	-0.001	0.070	-0.02	0.983
	36 ve üstü	-0.061	0.071	-0.81	0.416

Arkadaşlar ile Olan İlişki Memnuniyeti ⁴	Hayır	0.120	0.059	2.03	0.042
Oturduğu Semtteki Memnuniyet ⁵	Hayır	0.263	0.044	2.03	0.042

Temel Kategoriler: ¹Kent, ²İlköğretim, ³15-25, ⁴Evet, ⁵Evet

LGBT bireylerinin, lise, lisans ve lisansüstü eğitime sahip olmaları, ilköğretim eğitime sahip olmalarına göre sosyal yaşamdaki yerlerinden memnun olma olasılığını azaltmaktadır. Ancak LGBT bireylerinin arkadaşları ile olan ilişkilerinden ve oturdukları semtten memnun olmamaları, memnun olmalarına göre sosyal yaşamdaki yerlerinden memnun olma olasılığını sırası ile %12 ve %26,3 arttırmaktadır. Bunun yanı sıra, bu bireylerin yaşadıkları yerin kent veya kır olması ile farklı yaş gruplarında olmalarının sosyal yaşamdaki yerlerinden memnun olma olasılığı üzerinde hiçbir anlamlı etkisi yoktur.

3.4. Logit Model: LGBT Bireylerinin İşyerinden Memnuniyeti

3.4.1. Tanımlayıcı İstatistikler

Tablo 3.10'da LGBT bireylerinin iş yerinden memnuniyetlerinin; nüfus grupları, eğitim durumları ile yaş gruplarına göre frekans dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 3. 10. İşyerinden Memnuniyete Göre Frekans Dağılımları

Bağımsız Değişkenler	İş Yerinden Memnuniyet			
	Evet		Hayır	
	N	%	N	%
Nüfus Grubu				
Kır	12	%50,00	12	%50,00
Kent	126	%41,18	180	%58,82
Eğitim Durumu				
İlköğretim	14	%50,00	14	%50,00
Lise	69	%43,40	90	%56,60
Lisans ve Lisansüstü	55	%38,46	88	%61,54
Yaş				
15-25	73	%41,24	104	%58,76
26-35	48	%42,11	66	%57,89

36-36 üstü	17	%43,59	22	%56,41
------------	----	--------	----	--------

Tablo 3.8 incelendiğinde; kentlerde yaşayan LGBT bireylerinin %41,18'i ile kırsal alanda yaşayan LGBT bireylerinin %50'si işyerlerinden memnun olduğunu belirtmişlerdir. Eğitim durumu ilköğretim mezunu olan bireylerin %50'si, lise mezunu olan bireylerin %43,40'ı ile lisans ve lisansüstü mezunu olan bireylerin %38.46'sı işyerinden memnun olduğunu söylemiştir. Yaş grubu dağılımında ise; 15-25 yaş grubunu oluşturan bireylerin %41,24'ü, 26-35 yaş grubundaki bireylerin %42,11'i ile 36 ve 36 üstü yaş grubu bireylerinin %43,59'u işyerinden memnun olduğunu ifade etmiştir.

3.4.2. Tahmin Sonuçları

İşyerinden memnuniyetin bağımlı değişken olduğu logit modelde bireylerin, bu memnuniyetlerini etkileyen faktörler incelenmiştir. Bu doğrultuda, modelin geçerliliği için çoklu bağlantı sorunu ve model spesifikasyon hatası test edilmiş ve Tablo 3.11'de verilen test sonuçlarına göre bu sorunların olmadığı gözlenmiştir.

Tablo 3. 11. İş Yerinden Memnuniyet Modelinin Odds Oranlarına Göre Tahmin Sonuçları

		İş Yerinden Memnuniyet		
Bağımsız Değişkenler		β	P	Odds
Sabit		-2.981	0.004	0.050
Nüfus Grubu¹	Kır	2.131	0.050	8.424
Eğitim Durumu²	Lise	-1.282	0.312	0.277
	Lisans ve Üstü	-1.322	0.280	0.266
Yaş³	26-35	0.153	0.871	1.165
	36 ve üstü	-0.467	0.748	0.626
Meslek Memnun⁴	Hayır	6.786	0.000	8.854
Alınan Ücretten Memnun⁵	Hayır	-0.432	0.683	0.650
İş Arkadaşlarından Memnuniyet⁶	Hayır	3.280	0.001	2.658
İşyerindeki Memnuniyeti				
Örneklem: 330		VIF: 2.32		
X ² (8): 394.90		e ² Prob:0.085		
Prob>X ² :0.000				
Pseudo R ² :0.8803				
Log likelihood: -26.848				

Temel Kategoriler: ¹Kent, ²İlköğretim, ³15-25, ⁴Evet, ⁵Evet, ⁶Evet, VIF: Çoklu Bağlantı, e² Prob: Model Spesifikasyonu

Elde edilen logit model tahmin sonuçlarına göre; eğitim durumu, yaş grubu ve alınan ücretten memnuniyet değişkenlerinin LGBT bireylerinin işyerindeki memnuniyetleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Diğer değişkenlerin ise %1, %5 ve %10 yanılma düzeyinde anlamlı bir etkisi bulunmaktadır. Kırsal alanda yaşayan bireyler, kentlerde yaşayan bireylere göre 8,4 kat daha fazla işyerinden memnun olmaktadır. Mesleklerinden ve iş arkadaşlarından memnun olmayan bireyler, memnun olan bireylere göre sırasıyla 8.85 ve 2,65 kat daha fazla iş yerinden memnundur. Buna istinaden, çoğu insanın sadece geçimini sağlamak için sevmediği işlerde, sevmediği insanlar ile birlikte çalışmak zorunda kaldığı, ancak bunun bireylerin işyerlerinden memnun olmasına bir engel oluşturmadığı yorumunu yapmak mümkün olacaktır.

3.4.3. Marjinal Etkiler

LGBT bireylerinin iş yerinden memnuniyeti üzerinde bağımsız değişkenlerin marjinal etkileri Tablo.3.12'de verilmiştir.

Tablo 3. 12. İşyerinden Memnuniyet Modelinin Marjinal Etkilere Göre Tahmin Sonuçları

Bağımsız Değişkenler		İş Yerinden Memnuniyet			
		Dy/dx	St.Hata	Z	P
Nüfus Grubu¹	Kır	0.055	0.040	1.38	0.166
Eğitim Durumu²	Lise	-0.028	0.003	-0.89	0.373
	Lisans ve Üstü	-0.029	0.031	-0.93	0.351
Yaş³	26-35	-0.002	0.018	0.16	0.871
	36 ve üstü	-0.008	0.026	-0.33	0.745
Meslek Memnun⁴	Hayır	0.816	0.088	9.27	0.000
Alınan Ücretten Memnun⁵	Hayır	-0.007	0.018	-0.42	0.671
İş Arkadaşlarından Memnuniyet⁶	Hayır	0.183	0.104	1.75	0.079

Temel Kategoriler: ¹Kent, ²İlköğretim, ³15-25, ⁴Evet, ⁵Evet, ⁶Evet

Mesleklerinden memnun olmayan LGBT bireylerinin, mesleklerinden memnun olan bireylere göre işyerinden memnun olma olasılığı çok yüksektir. Buna istinaden birey mesleğinden memnun olmasa bile çalıştığı yerdeki konumunun, amirlerini veya diğer etkenlerin bu bireylerin memnuniyetleri üzerinde etkisinin olduğu sonucuna ulaşılabilmektedir. İş arkadaşlarından memnun olmayan bireylerde ise memnun olan bireylere göre işyerinden memnun olma olasılığı %18,7 daha fazladır. Buradan da bireylerin çalıştığı kişiler ile olan ilişkiyi önemsememesinin memnuniyetlerini arttırıcı yönde etkisi sonucunu çıkarmak mümkün olacaktır. Diğer açıklayıcı değişkenlerin ise işyerinden memnun olma olasılığı üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığı tespit edilmiştir.

3.5. Multinomial Logit Model: Ayrımcılık Alanları

3.5.1. Tanımlayıcı İstatistikler

Tablo 3.13'te LGBT bireylerinin ayrımcılık yaşadığı alanlar olan eğitim, sağlık ve iş hayatının; nüfus gruplarına, eğitim durumlarına ve yaş gruplarına göre dağılım oranları verilmiştir.

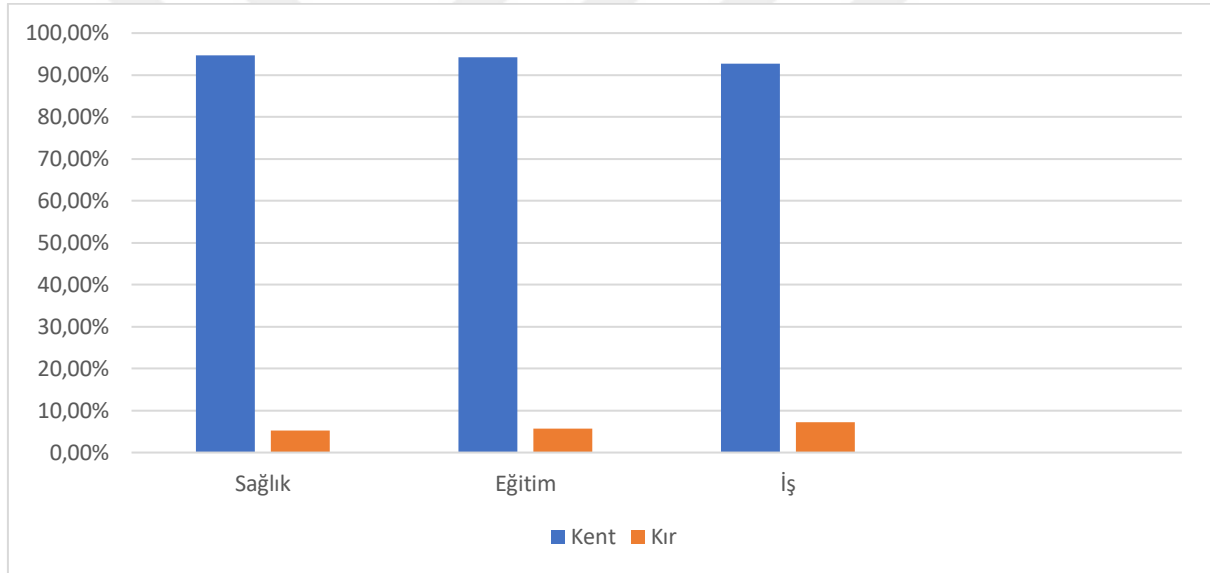
Tablo 3. 13. Ayrımcılık Alanlarına Göre Frekans Dağılımları

Bağımsız Değişkenler	Ayrımcılık Alanları					
	Eğitim		Sağlık		İş	
	N	%	N	%	N	%
Nüfus Grubu						
Kır	10	%34,48	7	%24,13	12	%41,37
Kent	95	%33,33	36	%12,63	154	%54,03
Eğitim Durumu						
İlköğretim	24	%64,86	7	%18,91	6	%16,21
Lise	53	%50,91	17	%16,34	34	%32,69
Lisans ve Lisansüstü	73	%42,19	32	%18,49	68	%39,30
Yaş						
15-25	62	%37,57	8	%4,84	95	%57,57
26-35	58	%53,70	18	%16,66	32	%29,62
36-36 üstü	10	%24,39	14	%34,14	17	%41,46

Kentlerde yaşayan LGBT bireylerinin %33,33'ü eğitim, %12,63'ü sağlık, %54.03'ü iş hayatında ayrımcılığa maruz kalırken, kırsal alanda yaşayan LGBT bireylerinin ise %34,48'i

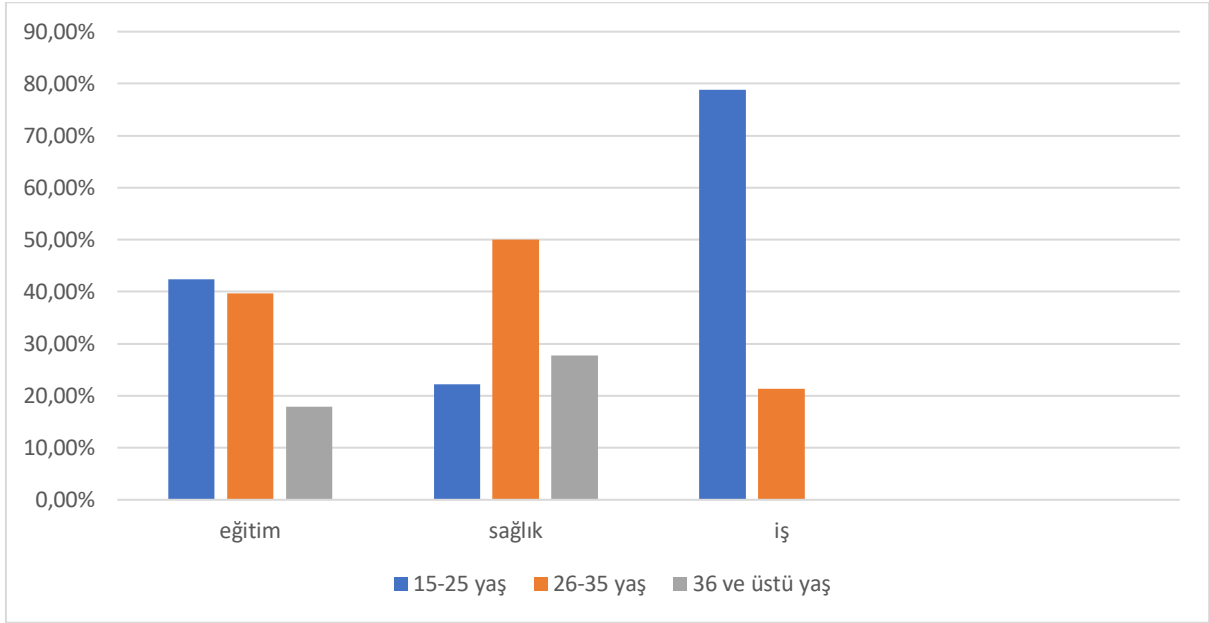
eğitim, %24.13'ü sağlık ve %41,37'si iş hayatında ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Eğitim durumuna göre oranlar incelendiğinde; ilköğretim mezunu bireylerin %64,86'sı eğitim, %18,91'i sağlık, %16.21'i iş hayatında, lise mezunu bireylerin %50,91'i eğitim, %16.34'ü sağlık, %32,69'u iş hayatında, lisans ve lisansüstü mezunu bireylerin ise %42,19'u eğitim, %18.49'u sağlık, %39,30'u i iş hayatında ayrımcılık yaşamaktadır. LGBT bireylerinden; 15-25 yaş grubunda olanların %37,57'si eğitim, %4,84'ü sağlık, %57,57'si ise iş hayatında 26-35 yaş aralığındakilerin %53,70'i eğitim, %16,66'sı sağlık, %29,62'si iş hayatında, yine aynı şekilde 36 ve 36 üstü yaş aralığındakilerin %24.39'u eğitim, %34,14'ü sağlık ve %41.46'sı iş hayatında ayrımcılığa maruz kaldığını ifade etmişlerdir.

Aşağıdaki şekillerde ayrımcılık alanlarının; nüfus grupları, eğitim durumları ve yaş gruplarındaki dağılımları gösterilmektedir.

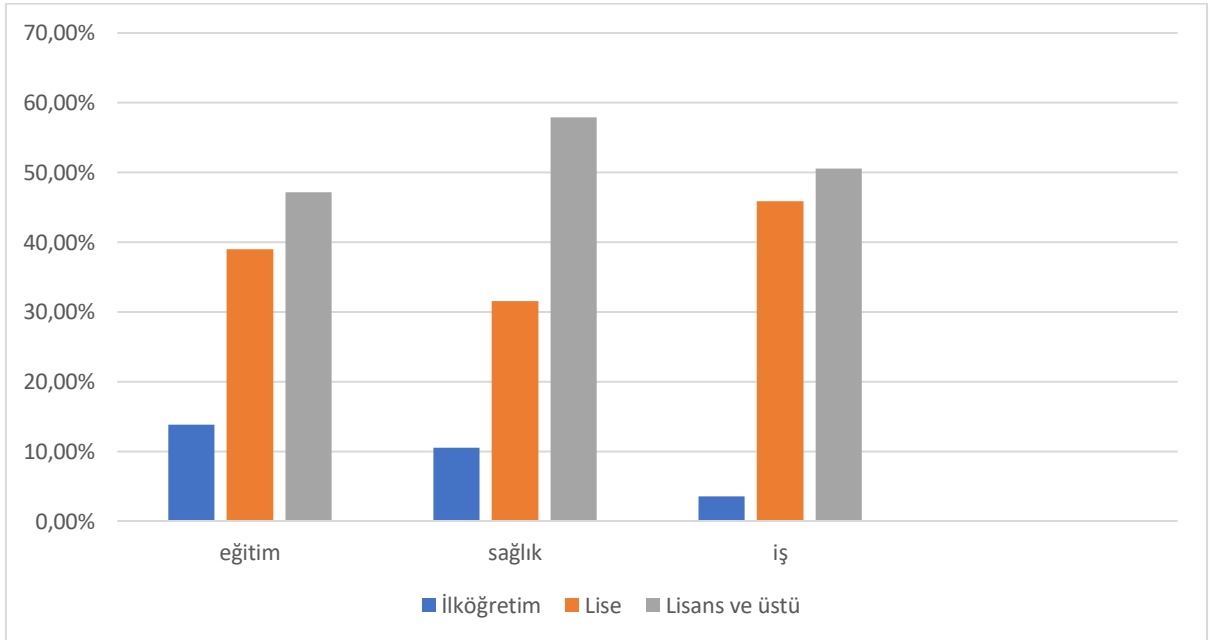
Şekil 3. 1. Ayrımcılık Alanlarının Nüfus Gruplarındaki Dağılımı

Şekil 3.1' de görüldüğü üzere kentlerde yaşayan LGBT bireylerinin, sağlık, eğitim ve iş hayatında ayrımcılığa maruz kalma oranları çok yüksektir.

Şekil 3. 2. Ayrımcılık Alanlarının Yaş Gruplarındaki Dağılımı

Şekil 3.2'ye bakıldığında; 15-25 yaş aralığındaki bireylerin eğitim ve iş hayatında ayrımcılığa maruz kalma oranları yüksek iken 26-35 yaş aralığındaki bireylerin ise sağlık alanında ayrımcılığa maruz kalma oranının yüksek olduğu görülmektedir. Bu da bireylerin yaşlarının ilerlemesi ile birlikte ayrımcılığa maruz kalma alanlarının yer değiştirdiğini göstermektedir.

Şekil 3. 3. Ayrımcılık Alanlarının Eğitim Durumundaki Dağılımı

Şekilde 3.3'te LGBT bireylerinin eğitim seviyelerinin artması ile birlikte eğitim hayatlarında ayrımcılığa daha yüksek bir oranda maruz kaldıkları anlaşılmaktadır. Sağlık hayatlarında da benzer durum söz konusu olup eğitim seviyeleri arttıkça ayrımcılığa daha fazla

maruz kalmıştır. İş hayatlarında ayrımcılık yaşayan bireylere gelince, ilköğretim mezunu olanların çok düşük seviyede olduğu, lise ile lisans ve lisansüstü eğitim seviyesinde olanların ise birbirine yakın oranlarda yüksek bir seyir izlediği görülmektedir.

3.5.2. Tahmin Sonuçları

Bağımlı değişkenin 3 farklı kategoriden oluştuğu modelde, ikili karşılaştırmalar halinde multinominal logit analizi uygulanarak iki model ele alınmıştır. Modelde temel kategori eğitim hayatında ayrımcılığa maruz kalan bireylerdir. İlk modelde sağlık hayatında ayrımcılığa maruz kalan bireyler ile eğitim hayatında ayrımcılığa maruz kalan bireyler karşılaştırılırken, ikinci modelde ise iş hayatında ayrımcılığa maruz kalan bireyler ile eğitim hayatında ayrımcılığa maruz kalan bireyler karşılaştırılmıştır. Daha öncede bahsedildiği gibi multinominal logit model analizinin geçerliliği için IIA (İlgisiz Alternatiflerin Bağımsızlığı) varsayımının sağlanması gerekmektedir. Bu doğrultuda Tablo 3.14’te verilen Hausman Test sonuçları varsayımın gerçekleşip gerçekleşmediği ile ilgili bilgi vermektedir. Hausman Testi sonucunda, IIA varsayımının gerçekleştiği yani alternatiflerin birbirlerinden bağımsız olduğu dolayısı ile veri setinin multinominal logit model analizi için uygun olduğuna karar verilmiştir.

Tablo 3. 14. Ayrımcılık Alanlarının Multinomial Logit Tahmin Sonuçları

Bağımsız Değişkenler		Sağlık			İş		
		β	P	RRR	β	P	RRR
Sabit		-4,88	0.00	0.007	-0.24	0.70	0.77
Nüfus Grubu¹	Kır	-0.27	0.82	0.76	-0.93	0.13	2.55
Eğitim Durumu²	Lise	1.96	0.07	7.14	1.19	0.05	3.30
	Lisans ve Üstü	2.31	0.03	10.08	1.28	0.03	3.60
Yaş³	26-35	1.07	0.06	2.92	-1.25	0.00	0.28
	36 ve üstü	1.55	0.03	4.74	-18.29	0.99	1.13
Baskı altında Hissedenler⁴	Hayır	1.97	0.01	7.17	-0.40	0.43	0.66
Oturduğu çevrede Güvende Hissedenler⁵	Hayır	-1.37	0.05	0.25	-0.70	0.02	0.49
Evinde Güvende Hissedenler⁶	Hayır	1.47	0.03	4.35	0.29	0.42	1.34
Psikolojik Şiddete Maruz Kalanlar⁷	Hayır	0.53	0.37	1.71	0.48	0.20	1.62

Fiziksel Şiddete Maruz Kalanlar⁸	Hayır	-0.03	0.95	0.96	-0.20	0.51	0.81
Hausman Testi		ÖrnekleM: 314 X ² (20):124.76 Prob>X ² :1.0000 Pseudo R ² :0.2109 Log likelihood:-233.409					
Temel Kategoriler: ¹ Kent, ² İlköğretim, ³ 15-25, ⁴ Evet, ⁵ Evet, ⁶ Evet, ⁷ Evet, ⁸ Evet							

Sağlık hayatında ayrımcılığa maruz kalan bireyler ile eğitim hayatında ayrımcılığa maruz kalan bireylerin karşılaştırıldığı modelde; kırdan yaşayan nüfus ile kentte yaşayan nüfus arasında, fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kalmayan bireyler ile maruz kalan bireyler arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Diğer yandan; eğitim durumu lise, lisans ve lisansüstü olan bireylerin, ilköğretim seviyesinde eğitime sahip olan bireylere göre sağlık hayatında ayrımcılığa maruz kalma olasılığı sırasıyla 7.14 ve 10,08 kat daha fazladır. Bireylerin yaşlarının ilerlemesi ile birlikte sağlık hayatında ayrımcılığa maruz kalma riskleri de artmaktadır. LGBT bireylerinden baskı hissetmeyenler, baskı hissedenlere göre sağlık hayatlarında neredeyse 8 kat daha fazla ayrımcılığa maruz kalmaktadırlar. Buna ek olarak oturduğu çevrede güvende hissetmeyen bireylerin, güvende hissedenlere göre sağlık hayatında ayrımcılığa maruz kalmaları 0,25 kat daha az iken, evlerinde güvende hissetmeyen bireylerin, güvende hissedenlere göre sağlık hayatında ayrımcılığa maruz kalmaları 4,35 kat daha fazladır.

İş hayatında ayrımcılığa maruz kalan bireyler ile eğitim hayatında ayrımcılığa maruz kalan bireylerin karşılaştırıldığı ikinci modelde ise; eğitim seviyesi lise, lisans ve lisansüstü olan bireyler ilköğretim mezunu olanlara göre sırasıyla 3.30 ve 3,60 kat daha fazla iş hayatlarında ayrımcılığa maruz kalmaktadırlar. Yaş grubu 26-35 olan bireyler 15-25 yaş aralığındaki bireylere göre 0.28 kat daha az iş hayatında ayrımcılığa maruz kalırken, 36 ve 36 üstü yaş aralığındaki bireyler ile 15-25 yaş aralığındaki bireyler arasında iş hayatlarında yaşadıkları ayrımcılık açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bunun yanı sıra oturduğu çevrede kendini güvende hissetmeyen bireylerin, güvende hisseden bireylere göre iş hayatlarında 0.49 kat daha az ayrımcılığa maruz kaldığı, diğer değişkenlerin ise bu alandaki ayrımcılık üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Analiz sonuçlarına göre, bireylerin eğitim seviyelerinin ve yaşlarının ilerlemesi ile birlikte ayrımcılığa maruz kalma riskinin git gide arttığı görülmektedir. Öte yandan LGBT bireylerinin baskıyı göz ardı etmeleri onları doğrudan şiddetin ve ayrımcılığın hedefi haline getirmektedir.

SONUÇ

Tarih boyunca bazı birey veya bireyler, içinde yaşadıkları toplumlarda sınıflandırılarak ayrımcılığın konusu olmuşlardır. Toplumlardaki ataerkil yapı ve baskın gruplar, bireylerin sahip olduğu ırk, din, dil, cinsiyet, cinsel kimlik, cinsel yönelim gibi nitelikler bakımından bireyleri ayrımcılık, önyargı, ötekileştirme gibi kötü tutumlar ile karşı karşıya bırakmaktadırlar. Bu doğrultuda çalışma, ayrımcılık ile hayatlarının her bir noktasında karşı karşıya kalan, ötekinin ötekisi LGBT bireylerine dikkat çekmek amacı ile yapılmıştır. Çalışmada, Türkiye’de yaşayan LGBT bireylerine online olarak uygulanan anket verileri kullanılmıştır. Tahmin edilen modellerde; çoklu doğrusal bağlantı sorunu, model spesifikasyon hatası ve ilgisiz alternatiflerin bağımsızlığı varsayımları test edilmiş ve sonuç olarak verilerin logit model ve multinominal logit modeline uygun olduğuna karar verilmiştir.

Bağımlı değişkenlerin iki kategoriden oluştuğu; fiziksel şiddet, psikolojik şiddet, Türkiye’de yaşamaktan memnuniyet, sosyal yaşamdaki yerlerinden memnuniyet, iş yerinden memnuniyet modelleri, logit yaklaşımı ile analiz edilmiştir. Bağımsız değişkenler; “Nüfus Grubu”, “Yaş Grubu”, “Eğitim Durumu”, “Baskı Altında Hissedenler”, “Oturduğu Çevrede Güvende Hissedenler”, “Evinde Güvende Hissedenler”, “Fiziksel Şiddete Maruz Kalanlar”, “Arkadaşları ile Olan İlişkiden Memnuniyet”, “Oturulan Semtten Memnuniyet”, “İş Arkadaşlarından Memnuniyet”, “Ücretten Memnuniyet”, “Meslekten Memnuniyet” değişkenleri kullanılmıştır. LGBT bireylerinin eğitim seviyelerinin ilerlemesi ile birlikte fiziksel şiddete maruz kalma olasılıkları artarken, yaşlarının ilerlemesi ile birlikte bu olasılık azalmaktadır. Diğer yandan bireylerin yaşlarının ilerlemesi ise psikolojik şiddete maruz kalma olasılığını arttırmaktadır. Bu da bireylerin eğitim seviyelerinin ve yaşlarının ilerlemesi ile birlikte şiddet türlerinin yer değiştirdiğini göstermektedir. Her iki model sonucuna göre bireyler, baskıyı yok sayarak yaşamalarının bedelini şiddete maruz kalarak ödemektedirler. Dolayısı ile sürekli şiddete ve ayrımcılığa maruz kalan bireylerin oturduğu çevrede ve evinde güvende hissetmedikleri için daha fazla önlem almak zorunda kalması, bu bireylerin şiddet görme olasılığını azaltmaktadır.

LGBT bireylerinin, fiziksel şiddete maruz kalmamaları ile baskı altında hissetmemelerinin Türkiye’deki yaşam memnuniyetlerini pozitif yönde etkilediği, yaşı, eğitim durumunun, kent veya kırdaki yaşamalarının ise yaşam memnuniyetleri üzerinde bir etkisinin olmadığı ortaya koyulmuştur. Bireylerin oturduğu çevrede ve evinde güvende hissetmemeleri, Türkiye’de LGBT bireyi olarak yaşamaktan memnuniyetlerine engel olmamaktadır. Belki de LGBT bireyi olarak çok fazla seçenekleri olmadığı için güvende hissetmedikleri alanda

yaşamak zorunda kalmaktadırlar. Fakat yaşadıkları tüm olumsuzluklara rağmen inatla varlıklarını dile getiren bu bireylerin arkadaşları ile olan ilişkilerinden ve oturdukları semtten memnuniyetsizlikleri sosyal yaşamdaki yerlerinden memnun olmalarına engel olmamak ile birlikte eğitim seviyelerindeki artış sosyal yaşamdaki yerlerinden memnuniyetsizliklerini arttırmaktadır. Öte yandan kırsal alanda yaşayan bireyler, kentlerde yaşayan bireylere göre çalıştıkları yerden daha fazla memnundur. Buna ek olarak bireylerin mesleğinden veya iş arkadaşlarından memnun olmaması, işyerinden memnun olmaları üzerinde olumsuz bir etkiye sahip değildir.

Multinomial logit yaklaşımı ile LGBT bireylerinin yaşadığı ayrımcılık alanlarının analiz edildiği modelde bağımlı değişken 3 kategoriden oluşmaktadır. Bunlar; eğitim hayatında yaşanan ayrımcılık, sağlık hayatında yaşanan ayrımcılık ve iş hayatında yaşanan ayrımcılık şeklindedir. Modelde bağımsız değişkenler olarak; “Nüfus Grubu”, “Yaş Grubu”, “Eğitim Durumu”, “Baskı Altında Hissedenler”, “Oturduğu Çevrede Güvende Hissedenler”, “Evinde Güvende Hissedenler”, “Psikolojik Şiddete Maruz Kalanlar”, Fiziksel Şiddete Maruz Kalanlar” olmak üzere 8 farklı değişken kullanılmıştır. Analiz sonucunda; LGBT bireylerinin yaşlarının ve eğitim seviyelerinin ilerlemesi ile birlikte sağlık hayatlarında daha fazla ayrımcılığa maruz kaldıkları, iş hayatlarında ise yaşlarının ilerlemesi ile birlikte daha az ayrımcılıkla karşılaştıkları görülmüştür. LGBT bireylerinin baskı altında hissetmemeleri veya güvende hissetmemeleri, ayrımcılığa maruz kalma olasılığını arttıran faktörler olarak elde edilmiştir.

Yapılan tüm analizler sonucunda; duyulanlardan, görülenlerden veya anlatılardan farklı bir sonuç çıkmamıştır. LGBT bireylerinin temel insan haklarına sahip olmasına rağmen, sağlık, eğitim, iş, hukuk ve sosyal yaşam gibi temel alanlarda cinsel kimlik ve cinsel yönelimleri nedeni ile ayrımcılığa veya şiddete maruz kaldığı görülmektedir. Sadece insan oldukları unutulurken temel hakları gasp edilmektedir. Bireylerin en güvende hissetmeleri gereken yer, evlerinde dahi güvende hissedememektedirler. Tüm bunları yaşayan bir bireyin memnun olması da beklenmemektedir. Artık tüm bu kötü tutum ve davranışların sonlanması sağlayacak yaptırımların uygulanması için sağlık çalışanlarına, okul idarelerine ve öğretmenlere bu konuda eğitimlerin verilmesi gerekliliği bir kez daha ortaya çıkmıştır. Bunlara ek olarak LGBT bireylerinin iş haklarını korumaya yönelik yasaların da olması gerekmektedir. Bu çalışmayla söz konusu bireylerin sadece anlatılan birkaç alan için değil diğer bütün temel haklara erişimleri ve insanca yaşamaları konusunda politikaların oluşturulması gerektiği ortaya konulmuştur.

KAYNAKÇA

- Akkuş, Ö. ve Özkoç, H. (2016). *Nitel Veri Analizi*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Altunpolat, R. (2017). LGBTİ'lere Yönelik Ayrımcılığı Tarihsel ve Politik Temelde Kavramak. *TTB Sağlık ve Meslek Dergisi*, 17(64), 2-14.
- Anti-Homofobi/3. (2011). *Heteroseksizme Karşı Gökkuşağı*. Ayrıntı Basımevi, Ankara. Kaos GL.
- Archer, J., ve Lloyd, B. B. (2002). *Sex and Gender*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Ataman, H. (2009). *LGBT Hakları İnsan Haklarıdır*. Human Rights Agenda Association, Ankara
- Baird, V. (2004). *Cinsel Çeşitlilik Yönelimler Politikalar Haklar ve İhlaller*. Metis Yayınlar, İstanbul.
- Bhasin, K. (2003). Toplumsal Cinsiyet: Bize Yüklenen Roller. (Çev. K. Ay). Kadav Yayınları, İstanbul.
- Britanya Ulusal Sağlık Hizmeti ve Britanya Sağlık Bakanlığı. (2018). *Improving The Lives Of Lesbian, Gay, Bisexual And Transgender People*. Britanya Sağlık Bakanlığı, Britanya.
- Kılıçarslan, C. S. ve Işık, T. (2017). "Being LGBT in Turkey: Views of Society, Rights and Violations". *Journal of Strategic Research in Social Science*, 3(1), 1-20.
- Çavdar, D. ve Çok, F. (2016). "Türkiye'de LGBT'lerin Okul Yaşantıları". *Kaos GL Dergisi*, 54-58.
- Degges-White, S. Ve Myers, E. J. (2006). "Transitions, Subjective Age, Wellness, and Life Satisfaction". *Journal Of LGBT Issues In Counseling*, 1(2), 21-43.
- Derlek, Z. (2005). *Cinsiyetli Olmak: Sosyal Bilimlere Feminist Bakışlar*. Yapı Kredi Yayınlar, İstanbul.
- Dil Derneği Yayınları. (2012). *Türkçe Sözlük*. Karınca Ajans Yayıncılık, Ankara.
- Diltemiz M. (2006). *LGBT Hareketinin Hak ve Temsil Mücadelesi ve Siyasal İletişim Faaliyetleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dinçel, B. (2010). *Türkiye'de Pembe Ekonomi: Gay Yaşam Kültürünün Ekonomi Politikası*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Doğan, E.T. (2015). "İşgücü Piyasasında Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliği Ayrımcılığının Sosyal Politika Açısından Değerlendirilmesi; Çalışma Hayatında Ayrımcılık". (Der. Yıldız Tar). *Kaos GL Dergisi*, 1, 57-76.

- Dominguez-Fuentes, M. J., Hombrados-Mendiate, I. M. Ve Garcia-Leiva, P. (2012). "Social Support and Life Satisfaction Among Gay Men in Spain". *Journal Of Homosexuality*, 59, 241-255.
- Dondurucu, Z. B. (2018). "Yeni Medyada Cinsel Kimlik Temelli Nefret Söylemi: İnci Sözlük Örneği". *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(2), 1376-1405.
- Dow, J. K., ve Endersby, J. W. (2004). "Multinomial Probit and Multinomial Logit: A Comparison of Choice Models for Voting Research". *Electoral Studies*, 23(1), 107-122.
- Dökmen, Z. Y. (2010). *Toplumsal Cinsiyet: Sosyal Psikolojik Açıklamalar*. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Dürüst, Ç., Çağlar, M. (2015). "LGBTQ Bireylerin Sosyal ve Yaşam Algılarının Değerlendirilmesi". *Turkish International Journal of Special Education and Guidance with Counseling*, 4(2), 33-48.
- Ecevit, Y. ve Karkıner, N. (Ed.). (2011). *Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisine Başlangıç*. Anadolu Üniversitesi Yayınlar, Eskişehir.
- El-Habil, A. M. (2012). "An Application on Multinomial Logistic Regression Model". *Journal of Statistics and Operation Research*, 8(2), 271-291.
- Erbaydar, N.P., Çilingiroğlu, N., Yavuz Sarı, Ö., Yılmaz, R., Vd. (2015). "Hemşirelik Öğrencilerinin Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliğiyle İlgili Bakış Açılarının Değerlendirilmesi". *18. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi*, 5-9 Ekim 2015, Konya.
- Erdoğan, B. ve Köten, E. (2014). "Yeni Toplumsal Hareketlerin Sınıf Dinamiği: Türkiye LGBT Hareketi". *Siyasal Bilimler Dergisi*, 2(1), 93-113.
- Erdoğan, B. ve Köten, E. (2015). "As Kendini De Hepimiz Kurtulalım Artık!: Sosyal Dışlanmadan İntihara LGBT Gençler". *Alternatif Politikalar Dergisi*, 7(1), 143-167.
- Ezber, G. (2017). *Seni Dolaba Kim Koydu*. Aylak Kitap, İstanbul
- Fausto-Sterling, A. (2000). "The Five Sexes, Revisited". *The Sciences*, 40(4), 18-23.
- Foucault, M. (2003). *Cinselliğin Tarihi*. Ayrıntı Basımevi, Ankara.
- Giddens, A. ve Güzel, C. (2008). *Sosyoloji*. Kırmızı Yayınları, İstanbul.
- Göçmen, İ. ve Yılmaz, V. (2017). "Exploring Perceived Discrimination Among LGBT Individuals in Turkey in Education, Employment, and Health Care: Results of an Online Survey". *Journal of Homosexuality*, 64(8): 1052-1068.
- Göçmen, İ. ve Yılmaz, V. (2015). "Türkiye’de Lezbiyen, Eşcinsel, Biseksüel ve Transseksüel (LGBT) Bireylerin Sosyal ve Ekonomik Sorunları Araştırma". *Boğaziçi Üniversitesi Raporlar*.

- Göçmen, İ. ve Yılmaz, V. (2017). "Exploring Perceived Discrimination Among LGBT Individuals in Turkey in Education, Employment, and Health Care: Results of an Online Survey". *Journal of Homosexuality*, 64, 8, 1052-1068.
- Göregenli, M. (2011). *Türkiye'deki LGBTT Bireylerin Günlük Yaşamında Maruz Kaldığı Heteroseksist Ayrımcı Tutum ve Uygulamalar*. Ayrıntı Yayınevi, Ankara.
- Göregenli, M. ve Karakuş, P. (2011). *Anti Homofobi*. Ayrıntı Yayınevi, Ankara.
- Greene, W. H. (2003). *Econometric Analysis*. Pearson Education, Inc., New Jersey.
- Gujarati, D. N. (1999). *Temel Ekonometri*. Literatür Yayınları, İstanbul.
- Güner, U., Kalkan, P., Öz, Y., Özsoy, E. C. ve Söyle, F. (2011). *Türkiye'de Cinsel Yönelim ve Cinsel Ayrımcılığın İzlenmesi Raporu, 1 Ocak-30 Haziran 2010*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Güney, N., Kargı, E., Çorbacı Oruç, A. (2004). "Üniversite Öğrencilerinin Eşcinsellik Konusundaki Görüşlerinin İncelenmesi; Farklı Yüzleriyle Cinsellik". V. *Ulusal Cinsellik ve Cinsel Tedaviler Kongresi*. 24-26 Mayıs 2004, İstanbul, 3-15.
- Gürsu, E. (hızl.) Ve Elitemiz, S.(hızl.) (2012). *Seksenlerde Lubunya Olmak*. Siyah Pembe Üçgen İzmir Yayınları, İzmir.
- Hosmer, D. W. JR., Lemeshow, S. Ve Sturdivant, X.R. (2013). *Applied Logistic Regression*. Wiley Pruducts, New Jersey.
- İYKA. (İstanbul'da Yaşam Kalitesi). (2010). *İstanbul'a Yönelik Araştırmalar*. İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 103.
- Johnson, J. L., Greaves, L. ve Repta, R. (2007). *Better Science With Sex and Gender: A Primer For Health Research*. Women's Health Research Network.
- Kaos GL. (2009). *Uluslararası Homofobi Karşıtı Buluşma, Anti-Homofobi Kitabı 1*. Ayrıntı Basımevi, Ankara.
- Kaos GL Derneği. (2010). *Eğitimde Cinsel Kimlik Ayrımcılığına Son*. Ayrıntı Basımevi Ankara.
- Kaos GL Derneği. (2011). *Heteroseksizme Karşı Gökkuşağı, Antifobi*. Ayrıntı Basımevi, Ankara.
- Kaos GL Derneği. (2013). *Medyada Homofobiye Son*. Ayrıntı Basımevi, Ankara.
- Kaos GL Derneği. (2015). *Biliyor musun Her kadın Heteroseksüel Değildir*. Ayrıntı Basımevi, Ankara.
- Kaos GL Derneği. (2018). *Söylemekten Çekinme; Lezbiyen*. Ayrıntı Basımevi, Ankara.
- Kaos GL Derneği. (2019). *2018 Yılında Türkiye'de Gerçekleşen Homofobi ve Transfobi Temelli Nefret Suçları Raporu*. Ayrıntı Basımevi, Ankara.

- Kaos GL Derneği. (2017). *Anti Homofobi*, Ayrıntı Basımevi, Ankara.
- Karadağ, N. (2008). *Cinsel Azınlıkların Bireysel Hakları: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türk Hukuku Çerçevesinde*. On İki Levha Yayıncılık, İstanbul.
- Karakaş, A.G., Metin Orta, İ. (2018). “Eşcinsellere Yönelik Tutumlar ve Cinsel Yönelimin İş Alma Niyeti Üzerinde Etkisi”. *Örgütsel Davranış Kongresi*. 2-3 Kasım 2018, Isparta, 2-8.
- Kim, H., Fredriksen-Goldsen, K.I. (2014). “Living Arrangement an Loneliness Among Lesbian, Gay and Bisexual Older Adults”. *The Gerontological Society of America*, 56(3), 548-558.
- Knaak, S. (2004). “On the Reconceptualizing of Gender: Implications for Research Design”. *Sociological Inquiry*, 74(3), 302-317.
- Kollektif. (2012). *Türkçe Sözlük*. (4. bs). Dil Derneği Yayınları, İstanbul.
- Kurbanoğlu, E. (2011). *Anti Homofobi Kitabı, Uluslararası Homofobi Karşıtı Buluşma*. Ayrıntı Basımevi, Ankara.
- Krug, E. G., Dahlberg, L. L., Mercy, A. J., Zwi, B.A. Ve Lozano, R. (2002). *World Report On Violence And Health*. World Healt Organization, Geneva.
- Lazarevic, V., Holman, G. E., Oswald, F. R., and Kramer, Z. K. (2016). “Relations Between Economic Well-Being, Family Support, Community Attachment, and Life Satisfaction Among LGBTQ Adults”. *J Fam Econ Iss*, 37, 594-606.
- Lindsey, L. L. (2015). *Gender Roles: A Sociological Perspective*. (Sixth Edition). Pearson Education. Inc, New York.
- Long, J. S. Ve Freese, J. (1997). *Regression Models For Categorical and Limited Dependent Variables*. Sage Publication, New Delhi.
- Long J. S. Ve Freese, J. (2001). *Regression Models For Categorical and Limited Dependent Variables Using Stata*. A Stata Press Publication, Texas.
- Maggio, R. (1987). *The Nonsexist Word Finder: A Dictionary of Gender-Free Usage*. Oryx Press.
- Malti-Douglas, F. (Ed.). (2007). *Encyclopedia of Sex And Gender*. Thomson Gale.
- Marshall, G., Akinhay, O. ve Kömürcü, D. (2003). *Sosyoloji Sözlüğü*. Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Mendenhall, W. Ve Sincic, T. (2012). *Regression Analysis*. Pearson Education. Inc, New York.
- Mert, M. (2016). *SPSS, STATA Yatay Kesit Veri Analizi Bilgisayar Uygulamaları*. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Mete, A., Özerdoğan, N. (2019). “Ebelik Bölümü Öğrencilerinin Lezbiyen, Gay, Biseksüel,

- Transseksüel (LGBT) Hakkında Bilgi, Görüş ve Tutumlarının Değerlendirilmesi”. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 28(3), 163-171.
- Orta, İ. M., ve Camgöz, S. M. (2018). “Türkiye’de Yapılan Homofobi Çalışmalarına Genel Bir Bakış”. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 58(1), 409-439.
- Öner, A. (2015). *Beyaz Yakalı Eşcinseller: İşyerinde Cinsel Yönelim Ayrımcılığı ve Mücadele Stratejileri*. İletişim Yayınları, İstanbul.
- Özbek, Ç. (2017). “Ayrımcılıkla Mücadelenin Kamusalılığı: LGBT, Hareket ve Örgütlülük”. *Toplum ve Demokrasi*, 11(24), 141-165.
- Özbek, Ö. Y., Taneri, P. O. (2018). “Öğretmen Adaylarının Ayrımcılığa Yönelik Tutumları”. H. Şahin, A. Temizer ve Fatma Erdoğan. (Ed.). *Eğitim Bilimlerinde Güncel Akademik Çalışmalar*. Ivpe, Montenegro, 219-246.
- Özpuat, F., Bulut, F.Y., Kör, M. (2017). “Üniversite Öğrencilerinin LGBT Bireyleri Hakkındaki Görüşleri”. *International Journal of New Trends in Social Sciences*, 1(2), 23-32.
- Öztürk, P. ve Kindap, Y. (2011). “Lezbiyenlerde İçselleştirilmiş Homofobi Ölçeğinin Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi”. *Türk Psikoloji Yazıları*, 14(28): 24-35.
- Ritzer, G. (2007). *The Blackwell Encyclopedia of Sociology*. Blackwell Publishing, UK.
- Retherford, D. R. Ve Choe, K. M. (1993). *Statistical Models For Causal Analysis*. John Wiley & Sons, Inc.
- Sakallı, N., Uğurlu, O. (2003). “Bir Lezbiyenle Sosyal Temasın Türkiye’de Eşcinsellik Tutumuna Etkileri”. *Eşcinsellik Dergisi*, 44(1), 111-119.
- Sakallı, N., Uğurlu, O. (2004). *Eşcinsellik ve Eşcinselliğe İlişkin Tutumlar: Önyargı ve Ayrımcılık, Lezbiyenlerin ve Geylerin Sorunları ve Toplumsal Barış İçin Çözüm Arayışları*. Kaos GL, Ayrıntı Basımevi, Ankara.
- Saraç, L., Ebem Rahim, Z. (2009). “Sporda Homofobi: Erkek ve Kadın Eşcinsel Sporculara Karşı Tutumlarının Karşılaştırılması”. *Spor Bilimleri Dergisi*, 20(3), 104-116.
- Schiebinger, L. (1999). *Has Feminism Changed Science*. Harvard Univ. Press.
- Selçuk, İ.A., Efe Güney, M., Ergin, Ş. (2015). “Kentsel Mekânın Ortak Kullanıcıları LGBTT Bireylerin Türkiye’nin Başkenti Ankara’daki Yer Seçim Pratikleri”. *Uluslararası Hakemli Beşerî ve Akademik Bilimler Dergisi*, 4(11), 92-115.
- Selvidge, M. D. M., Matthews R. C. Ve Bridges K.S. (2008). “The Relationship Of Minority Stress And Flexible Coping To Psychological Well Being In. Lesbian And Bisexual Women”. *Journal of Homosexuality*, 55(3), 450-470
- SPOD. (2014). *Yerel Siyasette LGBTİ Hakları*. Punto Baskı Çözümleri, İstanbul.

- Şah, U. (2011). “Türkiye’de ki Gençlerin Cinsel Yönelimlere İlişkin Sosyal Temsilleri”. *Türk Psikoloji Yazıları*, 14(27), 88-99.
- Şeker, B. (Ed.). (2013). *Başkaldıran Bedenler: Türkiye’de Transgender, Aktivizm ve Alt Kültürel Pratikler*. Metis Yayınevi, İstanbul.
- Türk Dil Kurumu. (1998). *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Türk Dil Kurumu. (2012). *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Trans Danışma Merkezi. (2014). *Yeniden Doğdum*. Ayrıntı Basımevi, Ankara.
- Türköne, M. (1995). *Eski Türk Toplumunun Cinsiyet Kültürü*. Ark Yayınevi, Ankara.
- Uluçol, M.F. (2016). “Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelime Bağlı Zorbalığa Maruz Kalma, Sosyal Destek ve Psikolojik İyi Hali Arasındaki İlişki”. *Klinik Psikiyatri*, 19, 87-96.
- Veenhoven, R. (1996). “The Study Of Life Satisfaction”. W. E. Saris, R. Veenhoven, A. C. Scherpenzeel And B. A. Bunting, (Ed.). *Comparative Study Of Satisfaction With Life In Europe*. Eötvös University Press İçinde, 11-48, Budapest.
- Yalçınoglu, N. ve Önal, E.A. (2014). “Eşcinsel ve Biseksüel Erkeklerin İçselleştirilmiş Homofobi Düzeyi ve Sağlık Üzerine Etkiler”. *Turk J Public Health*; 12(2): 100-112.
- Yasin, Y., Çebi, M. M., Şapçı, İ. (2018). “Web Tabanlı Bir Araştırmanın Düşündürdükleri Üzerinden LGBTİ Sağlığı”. *Turk J Public Health*, 16(2), 106-116.
- Yılmaz, V. ve Demirtaş, B.H. (2015). “Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde Lezbiyen, Gey, Biseksüel ve Trans (LGBT) Hakları Gündeminin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi: 2008-2014”. *Alternatif Politikalar Dergisi*, 7(2): 231-256.
- West, C., ve Zimmerman, D. H. (1987). “Doing Gender”. *Gender and Society*, 1(2), 125-151. JSTOR.
- Wolf, S. ve Tanrıyar, K. (2012). *Cinsellik ve Sosyalizm: LGBT Özgürleşmesinin Tarihi, Politikası ve Teorisi*. Sel Yayıncılık, İstanbul.
- Wolf, S. (2009). *Sexuality and Socialism*. Haymarket Books, Chicago.

İnternet Kaynakları

“Özetle; Lambda İstanbul Ne Yaptı”. <http://www.lambdaistanbul.org/s/hakkinda/ozetle-lambdaistanbul-ne-yapti/>, (erişim tarihi,

11.08.2019)

İnce, E. “LGBTİ: Kaldırımın Altından Gökkuşığı Çıkıyor”, <http://bianet.org/bianet/lgbti/160544-lgbti-kaldirimin-altindan-gokkusagi-cikiyor>, (erişim tarihi, 22.09.2019).

T. C. “Türk Medeni Kanunu”, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4721.pdf> (erişim tarihi, 08.07.2019).

Türkiye Büyük Millet Meclisi Anayasa, https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2018.pdf, (erişim tarihi, 08.07.2019).

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Kader ASLAN
Doğum Yeri- Tarihi	İstanbul-15.08.1994
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Hüsnü M. Özyeğin Anadolu Lisesi
Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi-İİBF- Ekonometri
Yabancı Diller	İngilizce
E-Posta	lale_kader_9434@hotmail.com